HUDOBNÝ ŽIVOT 77

Ročník IX.
25. IV. 1977
2,— Kčs

8

Z prejavu súdruha Miroslava Válka na V. zjazde Zväzu slovenských skladateľov

Aj v umení ide o osud človeka

Zjazdy umeleckých tvorivých zväzov môžu byť iba splnením povinností, ktoré členom zväzov ukladajú stanovy, ale môžu byť aj tvorivým a podnetným zamyslením sa nad stavom toho — či onoho úseku umenia, môžu byť medzníkom v myslení o problémoch, ktoré sa úzko dotýkajú umenia, v tomto prípade umenia hudobného, ale aj o problémoch, ktoré prekračujú jeho rámec, ktorými žije celá spoločnosť, o problémoch súčasného sveta a života, pretože umenie organicky patrí k životu a jedno od druhého nemožno oddeliť.

Umelec a angažovanosť

Mohli by sme povedať, že naozajstnou tvorbou je iba to umenie, ktoré vedome a systematicky akcentuje pokrokové prúdy myslenia, ktoré odmieta jednu myšlienku v mene inej, väčšej, humanistickejšej. Takto sa umelec stáva nielen tvorcom svojho diela, ale aj spolutvorcom spoločnosti, realizuje projekt nového človeka. Čo viac si môže ozajstný umelec želať, než to, čo mu ponúka naša súčasnosť, naša socialistická spoločnosť? Veď vidieť na vlastné oči, ako umenie skutočne mení svet, ako pretvára spoločnosť, ako profiluje vnútornú podobu ľudí, ako sa stáva pohonnou hmotou pokroku, znamená dožiť sa toho, v mene čoho v minulosti najlepší duchovia spoločnosti žili, bojovali a zomierali s jedinou nádejou, že budúcnosť dokáže dať ich snom konkrétny tvar.

Žijeme práve v takejto dobe, žijeme práve v takýchto historických podmienkach. To, pravda, neznamená, že svet je bez problémov, že je zjednotený a jednotný, alebo že deliaca čiara vo svete, v spoločenských formáciách i v človeku samotnom je priama a že jednoznačne oddeľuje dobré od zlého, biele od čierneho, reakčné od pokrokového. Svet a jeho rozpory, človek a jeho vnútorné problémy boli vždy oveľa zložitejšími. **Jedno je však dnes už jasné, jedno vieme celkom iste: pravda je na našej strane, vedúcou, najpokrokovejšou a najhumánnejšou myšlienkou súčasného sveta je myšlienka socializmu, ideológia marxizmu-leninizmu. Z tohto základného faktu nepochybne vyplýva aj iný fakt: umelec dnes nemôže byť neutrálny, ľahostajný k svetu a jeho problémom — takými ozajstní umelci napokon nikdy ani neboli — dnes však takými nemôžu byť o to viac, že nielen intuície, ale aj realita sveta, fakty každodenného života im jasne ukazujú, na ktorej strane je pravda, kde oni sami musia stáť, ku komu patriť, za čo bojovať.**

Vývoj nemožno zastaviť

Imperializmus zakrýva svoje vnútorné rozpory a problémy, ktoré nedokáže riešiť, agresívnou a lživou propagandou proti socialistickým krajinám. Plujú na nás, ale v dejinách veje už dávno iný vietor a slina imperializmu padne na jeho vlastnú tvár. **Vývoj sveta, jeho smerovanie vpred, víťazstvo mierových a pokrokových síl nemožno zastaviť. Táto ohováračská kampaň sa v plnom rozsahu týka aj Československa. Niekoľko odpadlíkov a zradcov, ktorí si veľkorysosť našej spoločnosti mýlili s jej slabosťou, nestojí hádam ani za zmienku. Nehovorili a nehovoria vlastné slová, nevyjadrujú vlastné myšlienky a robia len to, čo im chlebodarcovia prikážu.** A ak sa z ich úst ozývajú slová také vznešené ako sloboda, demokracia, pokrok, humanita, ľudské práva, atď., pripomeňme si, že tieto slová pred pár rokmi, dajme tomu v r. 1968 zvučali vznešenejšie a ešte abstraktnejšie, ako dnes. Všetky tieto slová však mali, majú a budú mať konkrétny obsah. **A pravda a sloboda vykorisťovateľa a vykorisťovaného, sýteho a hladného, zabíjajúceho a zabíjaného nemôžu byť totožné, ich obsah musí byť diametrálne odlišný. Ale rieka tečie a odnáša so sebou aj špinu. Nezostáva nám nič iné, iba vysloviť poľutovanie nad tým, že niektoré krajiny sa znížili k praktikám, ktorých sme denno-denne svedkami.** Neznervózňuje nás to, nezbavuje nás to istoty. Akú alternatívu ponúkajú svetu socialistické krajiny? Jedinú v súčasnosti reálnu a možnú: utvorenie sveta bez vojen, alternatívu, ktorá by ľudstvu otvorila perspektívy, umožňujúce mu riešiť naliehavé a v niektorých prípadoch možno už aj hrozivé problémy, akými sú **problémy životného prostredia, program deficitu bielkovín, zhubných chorôb, energetický problém — na Západe málo spomínaný, ale smutný, dosiahnutie civilizačného prahu pre milióny ľudí.** Uvedomujeme si naliehavosť i zložitosť týchto problémov, do budúcnosti však hľadíme pokojne a bez obáv. Osud sveta nie je uložený v trezoroch západných bánk. **Je v rukách národov, ktoré sa navždy — a slovo navždy treba zdôrazniť, pretože ako sa zdá, práve ono mnohým prekáža — oslobodili zo závislosti od kapitálu. Krajiny riadiace sa ideológiou marxizmu-leninizmu, teda aj naša krajina, budú i naďalej rozširovať priestor slobody pre tých, čo túto krajinu budujú, budú zlepšovať životné podmienky svojich občanov, zvyšovať ich vzdelanie, dôsledne realizovať svoje plány.**

Stotožnenie umelcov s politikou strany

Zaznamenali sme nie zanedbateľný, potešiteľný fakt. Mám na mysli skutočnosť, že najtalentovanejší tvorcovia, predovšetkým tvorcovia strednej a mladej generácie, sa jednoznačne a dôrazne stotožnili s politikou Komunistickej strany Československa, jasne a nedvojzmyselne konštatovali nielen dostatok priestoru pre tvorbu, ale aj neobmedzenosť tvorivej slobody, a predovšetkým si uvedomili a vyslovili spätosť svojho života a tvorby s úsilím nášho ľudu, s úsilím celej našej spoločnosti, s celou jej prácou.

O ďalších úlohách

Často sa dnes opakuje, že svet sa stal menším, jeho problémy sa však zväčšili. Áno, svet sa stal menším, ale to neznamená, že od človeka k človeku je bližšie ako bolo doteraz. Túto skutočnosť musí zmeniť nielen politika, ale aj umenie. Základná otázka sveta je jasná: vojna alebo mier, život alebo smrť. **Každý čestný človek, umelec o to viac, o čo viac pociťuje v sebe zodpovednosť aj za osudy iných, musí vedieť, kde je jeho miesto, musí priložiť svoju ruku k dielu.**

Myslím, že si v podstate rozumieme a že nám všetkým ide o jednu a tú istú vec. Doslova a do písmena splňať líniu XV. zjazdu KSČ, v tomto prípade dosiahnuť, aby sa pozitíva stali trvalými, aby sa úspechy pri rozširovaní hudby dostali do systému, ktorý bude zaručovať, že hudobná kultúra u nás sa bude vyvíjať smerom k vyššej kvalite, a nie naopak. **Záleží aj na tomto zjazde, nakoľko náročné ciele stanoví pre oblasť hudobného života na najbližších päť rokov. Záleží aj na presnosti analýzy, ktorú zjazd uskutoční, pretože od nej závisí presnosť a reálnosť východísk, na nej závisí, či sme správne určili bod, v ktorom sa práve nachádzame.** O hudbe by sa dalo zaiste povedať veľa krásnych slov. Ale krásne slová, ak nie sú za nimi činy, sú ako úsmevy žien za oknami miznúceho vlaku. Pri tejto príležitosti bude možno užitočnejšie hovoriť nepateticky a prozaicky. To, čo sa dosiahlo, nie je málo. A to, čo chýba, zostáva vaším i naším spoločným dlhom: **nie celkom dokonalý systém hudobnej výchovy na školách, malý rozmach tvorby politickej a masovej piesne, konvenčný prístup — aspoň vo väčšine prípadov — k tvorbe hudby pre amatérske, ale niekedy aj pre profesionálne hudobné súbory, nedostatočná starostlivosť o populárnu hudbu, malý záujem o podiel hudby na tvorbe nových socialistických obyčají, čo v praxi znamená malý podiel súčasnej hudby pri príležitostiach, ktoré ľuďom zostávajú v pamäti natrvalo.** A napokon: **ešte vyššie ambície vo všetkých žánroch hudobného umenia, ambície, pre ktoré všetko, čo sa dosiahlo je už málo, a pre ktoré nič, čo dosiahnuť treba, nie je dosť.**

O straníckom umení

Srdce človeka sa ľahko otvára husľovým kľúčom, ale aby to tak bolo, aj hudba musí byť zrozumiteľná a moderná. Ak som použil **slovo moderná, treba ho chápať ako ekvivalent slova stranícka. A stranícke umenie je to umenie, ktoré pochopilo charakter doby, podstatu marxistickej ideológie a cieľ, o ktorý sa socialistické krajiny v praxi usilujú. Áno, kultúra je a zostane národná. Keby to tak nebolo, stačilo by, aby sa jeden národ špecializoval na hudbu a iný, povedzme na výrobu sústruhov. Iba národná kultúra môže byť pre kultúru ako takú podnetná.** Logicky obsahuje v sebe to, čo génius ľudu vytvoril, to, čo talent národa môže ľudstvu odovzdať prostredníctvom tvorcov svojho umenia. Ale vo svete prebieha aj iný proces. Proces, o ktorom som už hovoril. A práve preto sa aj na problémy umenia, nielen jeho organizácie, t. j. organizácie všetkého, čo súvisí s jeho vznikom a rozširovaním, ale aj na problém tvorby umenia treba pozerať širšie ako doteraz. Nepochybne existuje čosi, čo dáva osobitnú pečať a vytvára svojský charakter socialistického umenia ako takého, ako umenia najpokrokovejšej spoločenskej formácie ľudstva. Preto je toto umenie perspektívne príťažlivé pre všetky národy sveta, preto sme povinní skúmať a spoznať, v čom spočíva jeho osobitosť. **Umenie radí svoje diela vedľa seba tak, ako je ľudská civilizácia radom životom naplnených šťastím, či osobnou tragikou, predovšetkým však tým, čo ľudstvu zanechali.**

Dovoľte, aby som zaželal vášmu zjazdu úspešný priebeh, aby som zaželal úspech rokovaniu vášho zjazdu a povedal, že som rád medzi vami, **na zjazde tých, ktorí do piatich čiar notovej osnovy tak často dokážu zakliať celý ľudský osud. A o osud človeka v týchto chvíľach práve ide.**

Vedúci straníckej a vládnej delegácie na V. zjazde ZSS, minister kultúry SSR, zasl. umelec Miroslav Válek.
Snímka: R. Polák

Z odkazu zjazdu ZSS

Ak sa i v tomto čísle nášho časopisu vraciame k rokovaniu V. zjazdu ZSS, robíme tak nie v snahe (takmer nerealizovateľnej), obsiahnuť všetko, čo vniesol do rušného dňa hudobníkov myšlienkový a spoločenský pohyb, bilancovanie a perspektívy ďalších tvorivých činov. V mozaike skrátených prejavov, zdravíc a diskusných príspevkov chceme prezentovať tie myšlienky, ktoré nielen — ale najmä — hýbu naším vedomím a pohľadom na budúcnosť. A nech už myšlienky diskutujúcich boli zamerané ktorýmkoľvek smerom, zaoberali sa akoukoľvek témou, ich vedúcou niťou bolo to, čo vo svojom prejave predznačil a akcentoval na V. zjazde ZSS minister kultúry, zasl. umelec Miroslav Válek, vedúci straníckej a vládnej delegácie na tomto významnom podujatí našej slovenskej kultúry: „...umelec dnes nemôže byť neutrálny, ľahostajný k svetu a jeho problémom — takými ozajstní umelci napokon nikdy ani neboli — dnes však takými nemôžu byť o to viac, že nielen intuície, ale aj realita sveta, fakty každodenného života im jasne ukazujú, na ktorej strane je pravda, kde oni sami musia stáť, ku komu patriť, za čo bojovať".

Pocit príslušnosti k pokrokovému spoločenstvu nášho zriadenia, vnútorný — často nedeklamovaný záväzok každej tvorivej osobnosti — tvoriť v mene ľudského pokroku a humanity, v znamení zušľachtenia duchovna človeka, jeho morálneho pozdvihnutia, vedomie príslušnosti a hrdosti k národnej kultúre, ktorá za niekoľko málo desaťročí dokázala vstúpiť na európske kolbište i do hudobného povedomia: to všetko bolo akýmsi mottom zjazdového stretnutia. Bolo ono i významným spoločenským kontaktovaním sa s desiatkami tých, ktorí — roztratení po celom Slovensku — zveľaďujú v inštitúciách i školách hudobné vzdelanie a inteligenciu súčasníka. A — napokon — zjazd slovenských hudobníkov sa stal i príležitosťou na znovuuvedomenie si stálej potreby morálky, etiky a úcty k práci druhého. Príležitosťou na odvrhnutie malých národných zábran, s ktorými sme zvykli dlhé veky posudzovať a odsudzovať každého, kto prerástol naše ambície. Aj o tom hovoria diskusné príspevky, z ktorých— aspoň skrátený výber — predkladáme i nášmu čitateľovi. —R—

staccato

● DŇA 4. APRÍLA t. r. sa stretli v budove Federálneho zhromaždenia v Prahe poverený zástupca MK SSR dr. Zdenko Nováček, CSc. a poverený zástupca MK ČSR Jozef Pávek, aby prejednali súčasný stav príprav Janáčkovho roku a najmä zosúladili viaceré spoločné akcie oboch našich republík. Pri tej príležitosti sa spresnili niektoré okolnosti okolo Janáčkovej výstavy, Medzinárodnej janáčkovskej konferencie, pamätnej Janáčkovej medaily, založenia Janáčkovej spoločnosti, vydavateľskej problematiky Janáčkových diel a pod. Obe strany konštatovali, že príprava sa pozitívne rozvíja, treba však vyžadovať od spoluparticipujúcich inštitúcií, spresnenie termínov najzávažnejších akcií, aby sa mohol zavčasu zadať do tlačě ústredný bulleťin.

● VEDÚCI OBCHODNÉHO ÚSEKU n. p. Hudobné nástroje dr. Miloslav Chalupa navštívil po tieto dni viac bratislavských inštitúcií, aby s nimi prejednal nové formy spolupráce. S riaditeľstvom Slovkoncertu prediskutoval o. i. vystúpenie reprezentačného dychového súboru Amati v Bratislave, s vedením bratislavského Konzervatória prekontroloval prísun nových hudobných nástrojov na túto školu a spoluprácu v oblasti odbornej kontroly dodaných nástrojov a v hudobnom oddelení SNM spresňoval niektoré otázky pripravovanej výstavy hudobných nástrojov v Bratislave.

● NOVÉ PRAŽSKÉ TRIO (v obsadení J. Klika — husle, J. Zvolánek — violončelo, A. Střížek — klavír) hosťovalo 15. III. t. r. v Žiline. Predviedli na vysokej úrovni klavírne triá L. van Beethovena, B. Martinů, B. Smetanu a ako prídavok Sukovu Elégiu.

● VÝSTAVU „Minulosť a súčasnosť hudobnej kultúry Opavska a Ostravska" usporiadalo muzikologické oddelenie Sliezskeho múzea v Opave. Výstava ukázala záslužnú a bohatú činnosť tohto oddelenia za posledných desať rokov. Archívna dokumentaristika bola vhodným spôsobom spojená s organológiou.

● NA NÁVRH PREDSEDNÍCTVA Zväzu slovenských dramatických umelcov udelil Slovenský literárny fond prémie za významné tvorivé činy v oblasti dramatického umenia. Popri Branislavovi Krškovi (réžia Cikkerovho Vzkriesenia), Marte Nitranovej (postava Kataríny Maslovovej) a Jurajovi Hrubantovi (postava kniežaťa Nechľudova) ocenili prémiou aj hudobnodivadelného kritika a publicistu Jaroslava Blahu za recenziu Vzkriesenia (v Hudobnom živote) a dva obsiahlejšie profily jubilujúcej národnej umelkyne Margity Česányiovej (v Hudobnom živote a v Novom slove).

● NAŠI UMELCI V ZAHRANIČÍ. Peter Toperczer hosťoval v dňoch 1.—4. III. t. r. v Karl-Marx-Stadte s Beethovenovým Koncertom pre klavír a orchester Es dur, č. 5. Vladislav Brunner interpretoval v Debrecíne a Nyiregyháze (1. a 2. III.) Bendov Flautový koncert e mol. Gréta Hrdá (husle) a Otakar Šebesta (klavír) vystúpili v dňoch 25. II. — 3. III. v niekoľkých poľských mestách v rámci kultúrnych podujatí, organizovaných Čs. kultúrnym a informačným strediskom vo Varšave. Akordeonista Rajmund Kákoni hosťoval 25. a 26. III. v Štetíne. Irma Skuhrová (organ) koncertovala v dňoch 28. II. — 15. III. v Novosibirsku, Leningrade a Rige. Peter Michalica (husle) a Elena Michalicová (klavír) uskutočnili v druhej polovici marca vo Švajčiarsku 4 koncerty v rámci výmeny s mladými švajčiarskymi umelcami. Sylvia Čápová (klavír) hosťovala v dňoch 24. III. — 5. IV. v Jene a Halle s klavírnymi koncertami Griega, Saint-Saënsa a Čajkovského. Slovenské kvarteto koncertovalo v dňoch 25. III. — 4. IV. v niekoľkých švédskych mestách.

● VYDAVATEĽSTVO SUPRAPHON vydalo knihu ukrajinského folkloristu a hudobného vedca V. Hošovského „U prameňov ľudovej hudby Slovanov". Široké hudobné a filologické vzdelanie Hošovského umožňuje mu venovať pozornosť rozsiahlemu materiálu z etnografických oblastí Karpát. Jeho analýzy nie sú iba tradičným porovnávaním piesňových variánt, ale využívajú poznatky historické, etnografické a archeologické, v metodológii dokonca i teóriu informácie. Zo slovenskej folkloristiky venuje najviac pozornosti Bartókovej a Kresánkovej práci, zo starších prác najviac ocenil zbierku poľského zberateľa a skladateľa 19. stor. Kolberga.

Profily mladých

VLADIMÍRA SLÁVIKOVÁ, rodená Landová, mladá profesorka bratislavského Konzervatória, pochádza z Frýdku-Místku na Morave, kde v rokoch 1957—1965 navštevovala (v klavírnej triede A. Kučerovej-Čvandovej) tamojšiu ĽŠU. Po jej ukončení študovala na brnenskom Konzervatóriu pod vedením prof. Inessy Janičkovej. Absolvovala v r. 1971 náročným 1. klavírnym koncertom fis mol od S. Rachmaninova. Počas svojich štúdií na konzervatóriu získala Sláviková niekoľko cien (II. cena na súťaži Fryderyka Chopina v Mariánskych Kúpeľoch v r. 1969 a o rok neskôr opäť II. miesto na klavírnej súťaži o cenu Beethovenovho Hradca). Od roku 1971 pokračovala v štúdiu na JAMU — najprv v triede prof. dr. Otakara Vondrovica, no posledné dva roky pracovala opäť pod vedením prof. I. Janičkovej. Zúčastnila sa I. interpretačnej súťaže Ministerstva kultúry ČSR, kde v odbore klavír jej udelili 5. cenu. O rok neskôr na tej istej súťaži vybojovala si už 3. miesto. V roku 1974 absolvovala medzinárodnú súťaž Alfréda Casellu v talianskom Neapole.

Roku 1976 úspešne ukončila JAMU a na základe konkurzu prijali ju na bratislavské Konzervatórium, kde popri koncertných korepetíciách a povinnom klavíri vyučuje aj hlavný predmet.

Svojím umeleckým naturelom i technickými dispoziciami (pomerne veľké rozpätie ruky) inklinuje Sláviková predovšetkým k romantickej hudbe. V jej repertoári figurujú kompletné Chopinove balady, Scherzo b mol, Fantasia-Polonaise, výber z etud i valčíkov, ďalej náročné Schumannove Symfonické etudy, monumentálne, širokodyché a meditatívne Prelúdium, Chorál a Fúga od C. Francka, výber z Českých tancov od B. Smetanu, Brahmsove Rapsódie i 4. sonáta od A. Skriabina. Z Beethovenovej tvorby naštudovala III. klavírny koncert a 6 sonát. Z tvorby svetových majstrov hudby XX. storočia nachádzajú sa v jej repertoári diela B. Martinů a S. Prokofieva. Zo súčasnej tvorby domácich autorov interpretuje Sonátu Vladimíra Wernera a Toccatu Juraja Hatríka. Kritiky z jej koncertných vystúpení zhodne vyzdvihujú spoľahlivú techniku, zrelosť prístupu, širokú dynamickú paletu a schopnosť hlbšieho preniknutia do interpretovaného diela. Citujme aspoň niektoré: „Štyri balady F. Chopina znamenajú vrcholné umelecké vypätie aj pre skúsených interpretov... Svoj náročný program zvládla s pozoruhodným úspechom. Jej výborná technická príprava, logická a zreteľná koncepcia výstavby každej skladby sa pri jej výkone ukázali ako samozrejmé predpoklady". (J. S. Rovnosť, Brno, 1976.) „Najhlbší umelecký dojem zanechala mladá klaviristka predvedením Prelúdia, Chorálu a Fúgy C. Francka... V. Landová sa svojou interpretáciou dokázala vyrovnať nielen s problémami dynamickej koncepcie a technickými obtiažami, ale naviac dokázala jej vdýchnuť takú umeleckú kvalitu, akú nachádzame v interpretácii klaviristov európskeho formátu." (Mladá fronta, 1974.)

V. ČÍŽIK

Protokol o výmene umelcov

V dňoch 15.—21. januára 1977 bolo rokovanie medzi umeleckou agentúrou ZSSR Goskoncert a československými umeleckými agentúrami Pragokoncert a Slovkoncert. Vedúcimi delegácií jednotlivých umeleckých agentúr boli ich riaditelia — L. I. Supagin, JUDr. František Hrabal a JUDr. Bernard Demo. Výsledkom rokovania je protokol o výmene umelcov medzi Goskoncertom ZSSR a československými umeleckými agentúrami na roky 1977, 1978 a predbežne na rok 1979.

Výsledky tohtoročných rokovaní, ako aj nový protokol o výmene umelcov posúvajú vzájomné vzťahy umeleckých ugentúr do novej, kvalitatívne vyššej etapy. Vychádzali totiž z návrhov a odporúčaní, vyslovených v roku 1976 na porade ministrov kultúry socialistických krajín v Ulánbátare a na porade riaditeľov umeleckých agentúr socialistických krajín v Moskve. Na týchto poradách sa prijalo odporúčanie, venovať zvýšenú pozornosť zlepšeniu a zdokonaleniu foriem umeleckej výmeny, neustále zvyšovať jej umeleckú i spoločenskú úroveň. Jedným z konkrétnych dôsledkov, ktorý už našiel svoje zakotvenie aj v protokole o rokovaniach medzi Goskoncertom, Pragokoncertom a Slovkoncertom, budú cykly koncertov súčasnej hudby obidvoch strán, autorské koncerty skladateľov a oveľa intenzívnejšia výmena mladých talentovaných umelcov.

Umelecké agentúry oboch bratských socialistických krajín budú v nastávajúcom období venovať zvláštnu pozornosť organizovaniu Mesiaca československo-sovietskeho priateľstva, umeleckých podujatí venovaných 60. výročiu VOSR, 30. výročiu úmrtia Leoša Janáčka, ako aj medzinárodným podujatiam a festivalom Pražská jar, Intertalent, Bratislavská lýra, Bratislavské hudobné slávnosti, Ruská zima, Moskovské hviezdy a iné.

Pri vzájomnej výmene skupín zábavného žánru budú obidve strany venovať zvláštnu pozornosť organizovaniu vystúpení pre československých budovateľov plynovodu Orenburg — hranica ČSSR.

V nasledujúcej časti našej informácie sa obmedzíme na vymenovanie aspoň niekoľkých umeleckých výmien.

V roku 1977

medzi 54 sovietskymi umelcami a menšími umeleckými telesami nachádzame mená huslistov Alexandra Michlina, Igora Oistracha, Eduarda Grača, Vladimíra Spivakova a Pavla Kogana. Z klaviristov k nám tohto roku prídu Arkadij Sevidov, Sviatoslav Richter, Alexander Slobodianik, Nikolaj Suk, Eteri Andžaparidze, Ľubov Timofejeva, Rudolf Kerer. Naše symfonické telesá prídu zo Sovietskeho zväzu dirigovať okrem iných Dmitrij Kitajenko, Jurij Simonov, Vladimír Kožuchar, Odisej Dimitriadi, Maxim Šostakovič, Vladimír Fedosejev, Alexander Dmitrijev. Z vokálnych umelcov — koncertných aj operných — privítame v Československu v tomto roku tenoristu Zuraba Sotkilavu, basistu Bulata Menžilkijeva, sopranistku Gizelu Cipovu, tenoristov Vagana Mirakjana a Virgiliusa Norejku. Oleg Jančenko a Leopold Digris budú mať u nás organové koncerty. V Mesiaci čs.-sovietskeho priateľstva ráta sa s hosťovaním Moskovskej komornej opery, ktorá s veľkým úspechom vystúpila na BHS '76 a s jedným súborom ruského klasického baletu.

Zo slovenských koncertných umelcov, ktorí pôjdu na umelecké turné do ZSSR v tomto roku, menujme klaviristu Cyrila Dianovského, sopranistku Elenu Kittnárovú, organistku Irmu Skuhrovú, dirigenta Ladislava Slováka, huslistku Jelu Špitkovú, barytonistu Juraja Oniščenka, akordeonistu Vladimíra Čuchrana a klaviristu Mariána Lapšanského. Z umelcov zábavného žánru bude nás v Sovietskom zväze reprezentovať Jána Kociánová so skupinou, Skupina Gustáva Offermanna, Skupina Braňa Hronca a Marcela Laiferová so skupinou, ktorá vystúpi vo veľkom revuálnom programe Hviezdy ôsmich hlavných miest (bude reprezentovať Bratislavu).

V roku 1978

má protokol (v časti, ktorá sa zaoberá prijatím sovietskych umelcov v ČSSR z oblasti vážneho žánru) 44 položiek a v časti venovanej vysielaniu našich umelcov do ZSSR vo vážnom žánri — 34 položiek. V tomto roku u nás predstaví klavírnu tvorbu arménskych skladateľov Svetlana Novosardjanova a klavírnu tvorbu D. Šostakoviča Tatjana Nikolajeva. Z klaviristov v tomto roku má k nám prísť Emil Gilels, z dirigentov Emin Chačaturjan, z vokálnych umelcov sopranistka Galina Pisarenková, tenorista Henrik Krum a Vagan Mirakjan, mezzosopranistka Jelena Obrazcovová a basista Jevgenij Nesterenko.

Zo slovenských umelcov pôjdu v roku 1978 do Sovietskeho zväzu o. i. klavirista Peter Toperczer, dirigent Zdeněk Bílek, klavírne trio Istropolitanum, organista Vladimír Rusó, tenorista Peter Dvorský, klaviristka Tatiana Fraňová, akordeonista Rajmund Kákoni a dirigent Bystrík Režucha.

Pre rok 1979

rokovalo sa iba o predbežných návrhoch, a preto o príchode sovietskych umelcov k nám a výjazde našich umelcov do Sovietskeho zväzu budeme na stránkach časopisu informovať neskôr, keď sa plány na rok 1979 upresnia.

—mp—

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ DIVADLO má celý rad schopných sólistov, ktorí môžu reprezentovať naše hudobno-dramatické umenie. Ich mená sa dostávajú na plagáty a do programov významných európskych operných scén. Magdaléna Hajóssyová sa stáva pravidelným hosťom Štátnej opery v Berlíne, kde pripravuje premiéru Margaréty v opere Faust a Margaréta, Juraj Hrubant mal nedávno premiéru úlohy Oresta v Straussovej opere Elektra v Lipsku, kde je stálym hosťom, Sidónia Haljaková už niekoľkokrát hosťovala v berlínskej Štátnej opere. Peter Dvorský spolu s ňou spieval Vojvodu v Rigolettovi v Sofii, ďalej v Mníchove, talianskeho speváka v Ružovom gavalierovi od Richarda Straussa vo viedenskej Štátnej opere, Alfréda v Kolíne nad Rýnom, Ondrej Malachovský spieval Kecala v Predanej neveste a Zachariáša v Nabuccovi v Ľubľane. Magdaléna Hajóssyová bola v Holandsku, Jaroslava Sedlářová v NSR, Tibor Frešo a Gerhard Auer v Juhoslávii. Okrem toho sa mená našich sólistov (Magdalény Hajóssyovej, Jarmily Smyčkovej a Františka Livoru) objavili i v programoch a na plagátoch v Japonsku. Do konca sezóny vystúpi Juraj Oniščenko v ZSSR a vo Francúzsku, Magdaléna Hajóssyová a Peter Dvorský v BLR, Ľuba Baricová spieva Carmen v Rumunsku, kam pocestujú (v rámci výmeny sólistov medzi Bratislavou a Constancou) i Sidónia Haljaková a František Livora, Magdaléna Hajóssyová a Juraj Hrubant majú naplánované ďalšie predstavenia v Berlíne a v Lipsku, Ondrej Malachovský zasa v Ľubľane, Peter Dvorský bude mať koncerty v Mníchove, v septembri päť predstavení vo viedenskej Štátnej opere a v decembri štyri predstavenia v Hamburgu. Vzácnou je i pozvánka pre Magdalénu Hajóssyovú, Petra Dvorského, Ondreja Malachovského a Tibora Frešu na hosťovanie v Predanej neveste — do Teheránu. Nielen jednotlivci, ale aj celý operný súbor šíria dobré meno našej hudobnej kultúry. Veď po vystúpeniach vo Viedni, v Rumunsku a v Juhoslávii, čaká SND zájazd do Belgicka.

MICHAL PLŠKO

Rozhlasový zápisník

DNI SLOVENSKEJ HUDBY. Tento názov sprevádzal rad relácií, odvysielaných Čs. rozhlasom v posledných marcových a prvých aprílových dňoch. Ľubomír Čížek, šéfredaktor HRHV hovorí: „...Čs. rozhlas má ambície... najmä rečou hudby prispieť do atmosféry V. zjazdu slovenských skladateľov. Preto pracovníci hudobného vysielania pripravili Dni slovenskej hudby. V koncertných i hudobno-slovných reláciách na všetkých vysielacích okruhoch zaznejú najzávažnejšie diela slovenských autorov z oblasti symfonickej, vokálnej, koncertantnej i operenej hudby, piesne a inštrumentálne skladby zábavnej i populárnej hudby, ako aj úpravy na rôznom stupni kompozične spracovaného slovenského hudobného folklóru".

Veľké kvantum reprezentovalo bohatstvo našej hudobnej kultúry, preto ťažko vyberať, čo bolo najpriťažlivejšie, najzaujímavejšie. Koniec-koncov to ani nebolo pravým cieľom relácu. Skôr šlo o akúsi reprezentatívnu prehliadku našej súčasnej tvorby, kde sme mohli porovnávať diela jednotlivých skladateľov navzájom, ako aj ich vlastný vývoj. V dramaturgii jednotlivých koncertných blokov rozhlasovým pracovníkom iste zväzovali ruky také parametre, ako aj nedostatok stereo-snímok (približne polovica programov bola stereo), rozsiahlosť materiálu nútila vyberať diela výborné nielen po kompozičnej, ale aj po interpretačnej stránke. Škoda, že okrem publicistických relácií ako Hudobné spravodajstvo a Hudobný kalendár, sme zaregistrovali iba jediné hudobno-slovné pásmo (28. III.), a to 60 minút pesničiek a rozprávania so slovenskými hudobnými skladateľmi, ktoré pripravila Redakcia zábavnej hudby. V oblasti vážnej hudby sme až dodatočne mohli s uspokojením kvitovať, že v rámci Štúdia mladých (5. IV.) bola beseda s mladými skladateľmi (Dibák, Poul, Domanský, Bokes), ktorých diela odzneli v Týždni súčasnej slovenskej hudobnej tvorby. So zaujatím sme si vypočuli Cikkerovu národnú operu Juro Jánošík, ale aj kompozičné práce Suchoňa, Moyzesa, Kardoša... Potešilo najmä to, že aj skladateľská mladť, resp. stredná generácia (Hrušovský, Burlas, Zeljenka...) bola kvantitatívne rovnako zastúpená, ako mená nestorov našej hudby. Okrem Čs. rozhlasu, aj Slovenská filharmónia zaradila do svojho programu v predzjazdovom období (v rozpätí dvoch abonentných cyklov) dve slovenské premiéry, a to Kresánkove Tri piesne na slová I. Krasku a Kardošovu Slovakofóniu, ktorú priamym prenosom vysielal aj Čs. rozhlas (24. III.). V porovnaní s ostatnými inštitúciami rozhlas svoje možnosti bohato využil. Dni slovenskej hudby sú činom, hodným povšimnutia — nielen preto, že boli prvým rozsiahlym kolosom svojho druhu, ale aj z dôvodu, že ukázali krásu, hodnotu a vyspelosť našej slovenskej hudby.

J. ŠUHAJDOVÁ

Zo zjazdovej diskusie

PAVOL BAGIN

O podpore a povinnostiach

Pavol Bagin a Ladislav Mokrý v prestávke zjazdového rokovania.
Snímka: A. Šmotlák

Slovenský hudobný fond v úzkej spolupráci so Zväzom slovenských skladateľov a svojím partnerským Českým hudobným fondom bol v uplynulom období vypisovateľom viacerých závažných umeleckých súťaží. Podstatné je, že z tejto formy spoločenskej objednávky vznikli pre našu socialistickú hudobnú kultúru také hodnoty, ktoré sa stali významnými umelecko-tvorivými činmi a predpokladáme, že sa stanú i trvalou hodnotou pre budúcnosť. Stimulovanie tvorby, interpretácie i muzikologickej oblasti, podpora zábavného žánru, štipendiá skladateľom i koncertným umelcom, ako i štipendiá mladým koncertným nádejám, ale aj obrovský kvantitatívny posun v množstve rozmnožení hudobných noviniek, patria nesporne ku kladom práce SHF. Postupné vydávanie profilov skladateľov, 5-zväzkový katalóg koncertných umelcov, vydávanie bulletinu Slovenská hudba v cudzojazyčných mutáciách (mimochodom, posiela sa na vyše 4 tisíc adries do celého sveta), prehrávky v Klube skladateľov, to je ďalšia oblasť kvalitatívne vyššej činnosti fondu a jeho účelových zariadení. V roku 1976 bolo Slovenskému hudobnému fondu Ministerstvom kultúry SSR udelené vydavateľské oprávnenie v oblasti komornej, zborovej a inštruktívnej tvorby. Ešte v tom istom roku SHF vydal — po odporúčaní edičnej rady — prvých 24 titulov a v súčasnej dobe pripravuje do predajnej siete ďalšie diela z edičného plánu na rok 1977. Vieme, že v práci výboru i samotnej inštitúcie je stále možnosť nachádzať nové impulzy pre podporu a rozvoj nášho hudobného umenia. SHF vynaloží i v budúcnosti nemalé úsilie, aby úspešne plnil svoje úlohy, vyplývajúce zo svojho štatutárneho postavenia. Bude podporovať tvorbu, ktorá znamená prínos v hudobnom umení, tvorbu, ktorá má kvalitatívny predpoklad úspešného spoločenského dopadu v intenciách kultúrnej politiky našej strany a štátu.

***

Zdá sa mi však, že nie vždy a v priamej úmere robíme tak, aby sme s čistým svedomím mohli povedať: za to, čo som dostal, som aj odovzdal... Pochopiteľne, nedovoľujem si paušalizovať tento názor. Chýba nám úprimnosť vzájomných vzťahov. Akosi často vidíme v umení seba, miesto toho, aby sme videli a cítili umenie v sebe. Dozaista môže vzniknúť námietka, že nie všetko je ružové, je viacero problémov, ktoré bude potrebné v najbližšej budúcnosti riešiť. Sféra interpretačného umenia je v oblasti vážnej hudby po mnoho rokov zmrazená v základnej honorárovej politike, agentáž — myslím ju v tom pozitívnom slova zmysle — je ako u skladateľov, tak aj u interpretov viac náhodilá, ako koncepčná. Vydávanie notových publikácií i gramoplatní — napriek vcelku úspešnej produkcii vydavateľstiev — len dobieha zameškané. A oblasť muzikológie, bez svojho trvalého periodika, bude mať asi objektívnu pravdu, ak bude nedostatky umeleckej kritiky a isté, týmto faktom zákonité obmedzenie odbornej umeleckej polemiky v hudobnom umení, zdôvodňovať týmto nedostatkom.

Tieto čiastkové, no v podstate dôležité momenty nás neoprávňujú k tomu, aby sme nežili v ovzduší vzájomnej dôvery, úcty k dosiahnutým hodnotám, aby sme povyšovali osobné, častokrát subjektívne názory nad etické princípy ľudského porozumenia. Často očakávame od ZSS to, čo nie je tejto organizácii vlastné, chceme zásahy, nepatriace do jeho kompetencie. Zväz skladateľov nie je výrobcom titulov a vyznamenaní, nie je zariadením na neobmedzené vysielanie na zahraničné cesty. Je ideovo-umeleckou organizáciou, ktorá cestou prehliadok, seminárov, besied a aktívov dáva dosť široký priestor na tvorivý kvas, inštitúciou, ktorá dáva možnosť konfrontácií a informácií, inštitúciou, ktorá — ak bude operatívnejšia, dozaista bude mať plné právo vyjadriť sa k odborným a ideovo-estetickým problémom a jej hlas bude akceptovaný. A napokon — Zväz, práve prostredníctvom svojho členstva — má svoje zastúpenie vo všetkých hudobných inštitúciách, a teda má práve cez aktivitu tohoto členstva možnosť pozitívne ovplyvňovať vývoj našej hudobnej kultúry.

Snažme sa vyššie pozdvihnúť vzájomnú dôstojnosť hudobných umelcov... Naučme sa úprimne tešiť z každého umeleckého a spoločenského úspechu svojich kolegov, a tam, kde sú problémy, snažme sa pomôcť včas a na pravom mieste... Som presvedčený, že slovenská hudobná kultúra dosiahne ďalších významných úspechov práve vtedy, ak budeme navzájom prehlbovať úctu k dosiahnutým hodnotám, úctu sami k sebe i k svojim kolegom, porozumenie pre tú skutočnosť, že každý z nás sa snaží zo všetkých svojich síl slúžiť umeniu a svojej socialistickej vlasti.

ALEXANDER MELICHER

Viac pozornosti práci pobočiek ZSS

Chcem poukázať na niektoré problémy, ktoré priamo súvisia s úspešnou, či menej úspešnou prácou Krajskej pobočky ZSS v Banskej Bystrici.

V prvom rade je to problém členskej základne. Žiaľ, musím konštatovať, že naša pobočka je počtom najmenšia zo všetkých pobočiek umeleckých zväzov. Našich 10 členov a 5 kandidátov je nepatrný počet oproti silným pobočkám výtvarných umelcov, architektov atď. Naši členovia sú z rôznych miest Stredoslovenského kraja (Žiar n. Hronom, Prievidza, Brezno) a sú príslušníkmi troch tvorivých komisií Zväzu slovenských skladateľov.

Veľmi dobre poznám požiadavky prijatia do Zväzu slovenských skladateľov. Neprihováram sa za zníženie umeleckých — odborných kritérií pri prijímaní. No prihováram sa za systematickejšie rozmiestňovanie absolventov umeleckých škôl po celom Slovensku, za poskytnutie vzdelávacích možností tým, ktorí chcú naďalej pracovať v mestách mimo Bratislavy a súčasne majú záujem aj o prácu vo Zväze slovenských skladateľov, za uskutočnenie pravidelných prehrávok do Tvorivej komisie koncertných umelcov. Problém členskej základne pobočky je naliehavý aj preto, že terajší členovia musia niesť bremeno zodpovednosti za všestrannú činnosť ZSS v kraji.

Ďalej je to problém publicity hudobného života kraja. Úspešná práca pobočky je do značnej miery závislá od propagácie uskutočnených podujatí v tlači. Veľmi si ceníme prácu kritikov, ktorí raz za čas napíšu recenzie o premiérach stredoslovenských divadiel, koncertov atď. Žiaľ, množstvo hodnotných podujatí zostáva bez ohlasu v tlači.

Dovoľte niekoľko slov aj o stretnutiach, ktoré priamo súvisia s plnením uznesení XV. zjazdu KSČ o priblížení hudobných hodnôt širokej verejnosti a stretnutiach umelcov s občanmi. Mám na mysli prekrásne stretnutia našich hudobných skladateľov — jubilantov s rodákmi. Či už to boli Vyhne — koncert z tvorby Zdenka Mikulu, Kláštor pod Znievom — koncert z tvorby Alexandra Moyzesa, Banská Bystrica — koncert z tvorby Jána Cikkera, Selce — koncert z tvorby Andreja Očenáša, Podkonice — koncert z tvorby Pavla Tonkoviča atď. V uvedených miestach Zbory pre občianske záležitosti pripravili prijatia v obradných sieňach MNV. Často so slzami v očiach sme prežívali chvíle, v ktorých sme sa presvedčili o tom, že občania majú radi svojich rodákov a ich tvorbu. Je to vzťah, o ktorý sa usiluje KSČ pri rozvíjaní socialistickej kultúry.

ANNA KOVÁŘOVÁ

K otázkam muzikológie

Dňa 5. marca t. r. v denníku Pravda v rozhovore s delegátmi Zjazdu slovenských spisovateľov literárny teoretik Ján Števček okrem iného povedal: **„Teória spôsobuje, že sa literárne dielo uvedomuje ako závažný fakt. Teória zvýznamňuje dielo. Robí ho plným zmyslu... Literatúra je myšlienková aktivita, ktorá by nebola inak možná, len vo svojej podobe. Teória je aktivita estetická, bez ktorej by myšlienková stránka literatúry nevystúpila dosť plasticky, nebola by „preložená", ujasnená, ba zjasnená. Medzi beletriou a teóriou je skryté súručenstvo a je dobre, že si to dnes spisovatelia uvedomujú, pretože ide o celok, v istom zmysle o kolektívne dielo".**

Tento citát uvádzam v úvode svojho diskusného príspevku preto, že sa v hudobnej oblasti často stretávame s názorom, akoby muzikológia bola akýmsi nutným zlom, príveskom, dokonca príživníkom na hudobnej tvorbe a interpretácii.

Zjazdové rokovanie pozdravil aj vedúci českej delegácie, skladateľ Lubomír Železný, predseda SČSKU.
Snímka: R. Polák

Ak literatúra, ktorá pracuje s logickými jazykovými pojmami (zrozumiteľnými v podstate každému priemernému občanovi), priznáva, že potrebuje pretlmočenie, aby jej hodnoty a krásy plasticky vystúpili — o to viac ho potrebuje hudba, ktorá síce má tú výhodu, že pôsobí priamo na emocionálnu sféru človeka, no rečou „abstraktnou", ktorá u priemerného vnímateľa potrebuje svojho tlmočníka v priblížení, objasnení hodnoty hudobného diela a adekvátnosti jeho interpretácie. Nemám však na mysli vulgarizované „vykladanie" obsahu hudobného diela.

Tvorivá komisia muzikológov od posledného zjazdu vyvinula veľké úsilie, aby zaktivizovala všetkých slovenských muzikológov pre spoločný cieľ: popularizovať slovenskú hudobnú tvorbu a prispievať všetkými formami k jej najširšiemu spoločenskému dosahu. Popularizovať slovenské interpretačné umenie, hodnotiť jeho kvality, aby v konfrontácii so zahraničným interpretačným umením nedochádzalo k snobským záverom.

Veľmi kladné výsledky dosiahla **slovenská hudobná história v bádaní o hudbe a hudobnom živote na Slovensku.** Problémom zostáva **nedocenenie tejto dôležitej muzikologickej disciplíny**, hoci význam histórie pre súčasnosť je všeobecne známy.

Hudobná teória v slovenskej muzikológii má preferované postavenie a je na vysokej úrovni. K tejto skutočnosti prispieva i príprava našich hudobných teoretikov, o ktorú sa v posledných rokoch stará popri Katedre umenovedy na FFUK aj Katedra teórie na VŠMU. O úrovni našich hudobných teoretikov nás presvedčil vydarený **seminár o analýze**, ktorý Tvorivá komisia muzikológov usporiadala koncom minulého roku. Tento mimoriadne úspešný seminár dospel k záveru, že **analýza hudobného diela z pohľadu hudobnej teórie nestačí**, je len jednou zo súčastí hodnotenia a triedenia artefaktu. Ďalšou — možno povedať rozhodujúcou — súčasťou je **pohľad z hľadiska marxistickej estetiky.**

I v oblasti **marxistickej estetiky** máme niekoľko význačných osobností. Veríme, že ich podiel bude adekvátny na ďalšom seminári, ktorý chceme venovať výlučne problematike marxistickej estetiky.

Najväčším problémom, ktorý ak sa nepodarí vyriešiť, priam ohrozí ďalší rozvoj slovenskej muzikológie — je naprostý **nedostatok publikačných možností** u stredne rozsiahlych muzikologických prác. Supluje sa to všelijako: Hudobný život narúša svoj štýl hudobných novín a z času na čas uverejňuje na pokračovanie rozsiahlejšie príspevky. Zväz slovenských skladateľov vydáva k rôznym príležitostiam cyklostilované, či rotaprintové zborníky — ale to je nedostačujúce a nedôstojné. Nejde o rozsiahle štúdie a monografie — tie vydáva, či malo by vydávať vydavateľstvo OPUS. Ide o štúdie 30—50 strán, ktoré sú práve pre mladých muzikológov dôležité pre ich ďalší rast. Takýchto štúdií, často veľmi zaujímavých a kvalitných, je dosť, no ležia v zásuvkách...

GUSTÁV PAPP

O činnosti slovenských koncertných umelcov

Gustáv Papp.
Snímka: R. Polák

Bez pýchy, ale s hrdosťou sa dívajú členovia Tvorivej komisie koncertných umelcov (TKKU) na kus tvorivej práce, vykonanej v období od IV. zjazdu Zväzu slovenských skladateľov, ktorý istotne znamená nie zanedbateľný podiel celozväzovej činnosti. O tom svedčí niekoľko skutočností:

1. Niet ani jedného diela slovenského skladateľa, ktorého by sa koncertní umelci s láskou, s nasadením celého talentu a umeleckých schopností neboli ujali.

2. Podľa štatistiky 95 percent slovenských skladieb sa dostáva na zahraničné pódiá práve pričinením slovenských koncertných umelcov.

3. Nebolo ani jedného výročia, oslavy, štátno-politickej akcie, celospoločenskej udalosti, ku ktorým by sa koncertní umelci neboli postavili aktívne, angažovane a manifestačne desiatkami, ba stovkami umeleckých vystúpení. Je to jednoznačné vyznanie ich vzťahu k spoločnosti, k strane, k štátu a ku slovenským skladateľom.

Od IV. zjazdu sa z podnetu ZSS uskutočnilo 271 spomínaných podujatí. Uvedieme v krátkosti len tie najdôležitejšie vystúpenia:

— v roku 1973 koncerty v rámci osláv 25. výročia Víťazného februára,

— v roku 1974 koncerty v rámci osláv 30. výročia SNP a Roku českej hudby,

— v roku 1975 koncerty v rámci osláv 30. výročia Oslobodenia našej vlasti a Československej hudobnej žatvy,

— v roku 1976 koncerty, usporiadané k Medzinárodnému roku ženy, k 55. výročiu založenia KSČ, koncerty a kultúrne podujatia v rámci predzjazdovej a predvolebnej aktivity.

Spoločné koncerty SČSKU a ZSS, na ktorých vystupujú českí a slovenskí koncertní umelci za účasti autorov, sme začali uskutočňovať striedavo v ČSR a SSR od roku 1974 na podujatiach k už spomenutým výročiam. Doteraz sme spoločne absolvovali 70 koncertov. Ohlas týchto koncertov bol veľmi dobrý a prispel k utuženiu spolupráce oboch zväzov.

Členovia TKKU sa aktívne podieľali na koncertoch v rámci spolupráce s partnerskými zväzmi socialistických krajín. Boli to koncerty ruskej a sovietskej hudby, Večer rumunskej hudby, Koncert z tvorby maďarských skladateľov a nedávny Koncert z tvorby kazašských skladateľov.

K týmto celospoločensky závažným podujatiam treba prirátať veľkú účasť slovenských koncertných umelcov na početných autorských večeroch pri príležitosti významných životných jubileí našich skladateľov, ako aj aktívnu účasť na Týždni novej slovenskej hudobnej tvorby v r. 1976 a 1977.

Pri uskutočňovaní spoločných koncertov s českými koncertnými umelcami chce TKKU vyjsť s návrhom, ktorý uskutočňujeme na XI. prehliadke mladých koncertných umelcov v Trenčianskych Tepliciach a na Mladom pódiu '77 v Karlových Varoch; aby českí umelci naštudovali aspoň jednu slovenskú skladbu a slovenskí koncertní umelci uviedli vo svojom programe dielo zo súčasnej tvorby českých skladateľov.

Koncertní umelci keďže nemajú iné fórum ako náš Zväz, ani odborovú organizáciu, čakajú od Zväzu pomoc pri najrozličnejších otázkach svojho pôsobenia. Bolo by klamlivé tieto problémy posudzovať izolovane — iba ako vec koncertných umelcov samých; oni vo svojom dôsledku ovplyvňujú i presadzovanie hudby našich skladateľov.

A preto sa treba reálne pozrieť na podiel práce a významu koncertných umelcov pri stvárňovaní nášho hudobného a spoločensko-kultúrneho života a z toho vychádzať pri nastávajúcich úvahách o práci vo Zväze.

Dni maďarskej kultúry

Slovenská filharmónia

3.—4. III. 1977

Komorný orchester F. Liszta z Budapešti, ktorý vystúpil na dvojici podujatí SF v rámci Dní maďarskej kultúry v ČSSR, existuje od roku 1963. Na jeho založení má zásluhu profesor komornej hry na budapeštianskej Hudobnej akadémii **Sándor Frigyes**, ktorý je umeleckým vedúcim telesa. Svoje dirigentské schopnosti preukázal v kompozícii súčasného skladateľa **K. Lendvaya**. Maďarskí hostia tvoria spolu s čembalistkou 17-členné teleso. Hrajú v obsadení: 5 prvých, 4 druhé husle, po 3 violy i violončelá, po jednom kontrabase a čembale. Pravda, toto obsadenie vystúpilo iba v úvodnom Bachovi. V ďalších dvoch skladbách (Mendelssohn, Čajkovskij) hral súbor bez čembala. V porovnaní s SKO je výsledný zvuk tohto početnejšieho telesa komornejší, vláčnejší, zamatovejší, menej svietivý i menej prierazný. Maďarskí umelci nezvýrazňujú tak rytmickú pregnantnosť, ťažké doby, akcenty i synkopy. Na druhej strane však s tým súvisí znížená schopnosť držať napätie hudobného prúdu, takže skôr dominuje iskrivosť mladistvého temperamentu a tvorivé zanietenie. Hudobné frázy mali pekne vypracované, kultivované a spevné. Maďarský súbor je intonačne zdatný, spoľahlivý a jeho kmeňový repertoár tvoria predovšetkým barokové a klasické skladby.

Úvodný **3. brandenburský koncert G dur (BWV 1048)** od J. S. Bacha spočíval na uvedomelom podčiarknutí živosti a radosti z muzicírovania. Nerešpektoval dôsledne princíp terasovitej dynamiky a neváhal siahnuť aj k postupným, mohutne klenutým crescendám. Osobitne žiada sa poukázať na krásny výkon talentovanej čembalistky **Zsuzsi Pertisovej**, ktorá predniesla na doslova sugestívnej úrovni — popri continuu — aj dodatočne nakomponovanú sólovú kadenciu pomalého Adagia.

Expresie Kamilla Lendvaya boli jedinou skladbou, v ktorej sa bezprostredne zaskvelo dirigentské umenie **Sándora Frigyesa**. Orchester ich predniesol v obsadení zníženom na 11 hráčov. Skladba pozostáva z piatich, na seba bezprostredne nadväzujúcich častí. Toto reprezentatívne dielo súčasných skladateľských tendencií v Maďarsku je pozoruhodnou zvukovou štúdiou, ale aj účinným formovým riešením s presvedčivou výrazovou logikou.

Dramaturgickou novinkou pre bratislavské obecenstvo bola aj **Symfónia č. 10 h mol** od Felixa Mendelssohna-Bartholdyho, v ktorej umelecký naturel hráčov, zvuková kultúra telesa, interpretačný štýl i elegancia znamenite korešpondovali so slohovými požiadavkami autora.

Na záver podujatia vybrali si maďarskí hostia populárnu **Serenádu pre sláčikový orchester C dur, op. 48** od P. I. Čajkovského. S výnimkou pripomienok k agogike najmä rýchlych častí (najmarkantnejšie u Valčíka), ktorá prílišnými výkyvmi nevyhovovala nášmu vkusu, mohli sme v nej obdivovať úctyhodný dynamický rozsah, spevnosť a ohybnosť fráz, nadšený spád, ktorým si získalo teleso sympatie prítomných divákov.

V. ČÍŽIK

Mladý – ako pieseň

Človeku sa ani veriť nechce, že večne svieži a neustále produktívny zasl. umelec Tibor Andrašovan prežíva okrúhle jubileum (nar. 3. IV. 1917). V každom prípade to býva vzácna príležitosť k retrospektívnemu pohľadu na vytvorené dielo. V prípade Tibora Andrašovana nám prichodí hovoriť predovšetkým o jeho zdroji inšpirácie, ktorým sa stala ľudová pieseň vo svojej pôvodnej kráse.

V umeleckom živote sa s menom Tibora Andrašovana stretáva naša verejnosť od oslobodenia. Prvé roky budovateľského nadšenia a povojnovej rekonštrukcie zažil Tibor Andrašovan za dirigentským pultom SND. Od roku 1957 sa stáva umeleckým riaditeľom Slovenského ľudového umeleckého kolektívu. Do tejto funkcie sa opäť vrátil v roku 1968. Práca v profesionálnom telese folklórneho zamerania sa mu stala určujúcim článkom jeho skladateľského profilu. Silnými zážitkami boli osobné kontakty so živými nositeľmi folklórnych tradícií z územia celého Slovenska. Obrazom týchto snáh bolo nakrútenie farebného filmu Rodná zem s hudbou Tibora Andrašovana. V tejto veľkolepej apoteóze hudobných krás nášho ľudu sa ukázal Tibor Andrašovan ako skladateľ s intimnou znalosťou nášho terénneho hudobného folklóru. Sila jeho kompozičného nadania umocnila krásu slovenskej ľudovej piesne pri rešpektovaní mikroklímy, vnútornej podstaty a prostredia zrodu pôvodného folklórneho prejavu. Rodná zem bola víťazným začiatkom a dobrým prísľubom do budúcnosti.

Na poli filmovej hudby sa výrazne prejavil v Jánošíkovi, Drevenej dedine, Prerušenej piesni (odmenené Štátnou cenou Klementa Gottwalda a Radom práce), Štvorylke, Statočnom zlodejovi, vo filmoch Páni sa zabávajú, Pieseň strojov a iné. Roky práce v SND boli spojené s komponovaním množstva scénickej hudby, ako boli divadelné hry Palárika, Chalupku, Hviezdoslava (Drotár, Inkognito, Kocúrkovo, Herodes a Herodias), ďalej Višňový sad, Romeo a Júlia, Sen noci svätojánskej a iné. Pre javisko SND bolo vytvorené aj dielo trojice autorov Ivana Terena, Karola Zachara a Tibora Andrašovana s názvom Rok na dedine. Pásmo kalendárneho obradového folklóru bolo veľmi úspešné a po rokoch vyšlo aj na gramoplatniach.

Pre profesionálne divadelné scény boli určené spevohry, opery a balety: Orfeus a Eurydika (1947), Slávnosti slnovratu (1962), Figliar Geľo (1958), Biela nemoc (1967), Ikaros, Pieseň mieru a iné.

Folklórnym prostredím sa inšpiroval Tibor Andrašovan pri komponovaní Malej goralskej predohry, Zbojníckej predohry, suity Jarné kvety, Ozveny z povstaleckých hôr a podobne. S menom Tibora Andrašovana sa spájajú aj prvé úspechy mládežníckeho súboru Lúčnica. Programové čísla Radvanský jarmok a Detvianska veselica prešli do povedomia najširších vrstiev nášho ľudu a malí veľký úspech na zahraničných zájazdoch Lúčnice. Rovnako dlho sa udržala v repertoári Lúčnice aj zmes piesní z Terchovej pod názvom Do dvorečka, do dvora. Zo starších tancov pre Lúčnicu spomeňme ešte Medvedí tanec, Horehronskú veselicu, Dupák, Do kolesa, neskôr Čerkaný, Pätnásť červených ruží, Goralská ľúbosť, Zakopiansky a iné. Pre súbor Technik vytvoril pred niekoľkými rokmi veľkolepé tanečné číslo Sviatok pod Tatrami, čerpajúce z krásnych ľudových piesní a tancov Liptova. Pre súbor Mladé srdcia vytvoril kompozície Hej rybári, rybári, Čiernokamenný kaštieľ, Oslobodenie, Rozlúčka a iné. Množstvo vokálnych a inštrumentálnych skladieb Tibora Andrašovana sa nachádza v hudobnom archíve Čs. rozhlasu.

Vo funkcii umeleckého vedúceho SLUKu vytvoril rad kompozícií, ktoré v nemalej miere formovali umelecký profil nášho profesionálneho telesa. Zo starších tancov spomeňme Bunkoš, Goralský sekerový tanec, Maľovaní zbojníci a iní. Z tematiky partizánskych bojov čerpajú tance Balada z hôr a Zaviatym chodníčkom. Hviezdoslavovo básnické dielo sa stalo základom hudobno-tanečnej kompozície Svadba Eža Vlkolinského.

Z vyše 300 doteraz vytvorených kompozícií Tibora Andrašovana je prevažná časť skladieb folklórneho charakteru nie práve náhodou. Tvorba Tibora Andrašovana je vzorom priklonu k nevyčerpateľným inšpiračným zdrojom, ktorým sú život a tvorivé hodnoty slovenského ľudu. Povojnové budovateľské nadšenie vyprodukovalo u nás nielen základné životné podmienky pre novú rodiacu sa spoločnosť, ale v tom čase sa položili aj základy novej socialistickej hudobnej kultúry, vyrastajúcej z tvorby ľudu v takej miere, ktorej obdoba dovtedy nebola známa. A tvorba Tibora Andrašovana sa podstatnou mierou zaslúžila o udanie zdravého smeru vývoja — cesty v budovaní novej socialistickej hudobnej kultúry. Aj jeho zásluhou sa stáva hudba čoraz bližšou a zrozumiteľnou rečou pre široké posluchárske zázemie.

ALEXANDER MÓZI

Ladislav Burlas 50-ročný

Všestranná osobnosť

Dňa 3. apríla t. r. sa dožil päťdesiatin doc. dr. Ladislav Burlas, CSc. — muzikológ a predstaviteľ strednej skladateľskej generácie. Pri tejto príležitosti prinášame rozhovor, objasňujúci jeho umeleckú, muzikologickú a ľudskú podstatu.

Simultánne ste študovali hudobnú vedu, estetiku, filozofiu a kompozíciu. Aké boli v tom čase vaše plány, čo sa vám zdalo byť rozhodujúce?

— Rok po skončení druhej svetovej vojny som sa dostal na vysokoškolské štúdiá do Bratislavy. Z rodnej Trnavy som odchádzal s písomným odporúčaním nár. umelca Mikuláša Schneidra-Trnavského. Vlastne — s dvoma odporúčaniami, ktoré som mal odovzdať podľa toho, ako sa rozhodnem: či budem študovať muzikológiu, alebo kompozíciu. Dal som prednosť hudobnej vede, lebo som chcel získať aprobáciu stredoškolského profesora. Mal som vzťah k histórii a k filozofii. V tom čase bolo možné na univerzite zapísať tie prednášky, o ktoré mal posluchač záujem. Vďačím nielen profesorovi Konštantínovi Hudcovi, môjmu profesorovi hudobnej vedy, ale i Jozefovi Kresánkovi, ktorý — ako vtedajší asistent v Seminári hudobnej vedy — mi venoval veľa pozornosti a poskytol cenné rady pre štúdium. Kresánek ma presvedčil, že kombinácia muzikológie so štúdiom kompozície je veľmi užitočná. Už v štúdijnom roku 1947-48 som sa prihlásil na bratislavské Konzervatórium a bol som prijatý na odbor kompozície a dirigovania. Tak sa vo mne vykryštalizoval názor, že zlúčenie praktických muzikantských skúseností, znalosť „anatómie" a poetiky hudby s filozoficko-historickým nazeraním na hudbu, reprezentuje (aspoň u nás) perspektívu hudobnej vedy. Po prvých štátnych skúškach pre učiteľskú spôsobilosť som sa potom výlučne orientoval na štúdium hudobnej vedy, estetiky a kompozície.

Spočiatku ste sa zamerali prevažne na vedeckú a pedagogickú činnosť. Vyplývala vaša pedagogická práca z muzikológie, alebo kompozície?

— Spočiatku som sa venoval v pedagogickej práci klasickým disciplínam hudobnej vedy, predovšetkým dejinám európskej a slovenskej hudby, zaujímal ma náš hudobný folklór. Z bývalého Štátneho ústavu pre ľudovú pieseň som chodieval už ako vysokoškolák do terénu zbierať ľudové piesne: nielen zapisovať do notového bloku, ale i nahrávať na mäkké gramoplatne. Postupne, po ukončení kompozičných štúdií, som sa odvážil popri týchto predmetoch vyučovať hudobnú teóriu. Mojím hlavným zamestnaním však bol vedecký výskum v Slovenskej akadémii vied (1951-54), kde som sa venoval prevažne starším dejinám slovenskej hudby. Teraz, posledné desaťročie mojej pedagogickej práce spája historický aspekt s aspektom skladateľským, čo sa prejavuje najmä v prednáškach z dejín hudobných štýlov.

Spočiatku ste sa v oblasti hudobnej vedy venovali histórii. Na základe čoho ste prešli na súčasnosť a estetické problémy?

— Historická príprava, ktorú som získal na štúdiu všeobecných dejín i na štúdiách muzikologických, sa mi zdali najspoľahlivejšími pre pracovný štart. Postupne, ako som sa venoval viac estetickým otázkam a kompozícii, venoval som sa problémom súčasnejším. Ani súčasnosť nemožno pochopiť bez aspektu historicko-vývinového. A opačne, historikova činnosť nie je iba evidencia a literárna interpretácia prameňov, ale neustála selekcia a znovuhodnotenie minulosti, zaraďovanie aktuálnych hodnôt do nášho súčasného kultúrneho kontextu.

Ktoré otázky súčasnosti považujete v tejto oblasti za najpodstatnejšie?

— Predovšetkým prehĺbenie bádania v niektorých systematických disciplínach hudobnej vedy. Stále málo vieme o tom, ako človek reaguje na hudbu, ako sa vyvíja psychická spôsobilosť vnímania hudby. Stále nám chýba ucelená sociálna teória hudby, hoci táto disciplína je fundamentálnou oblasťou marxisticko-leninsky orientovanej hudobnej vedy. Napokon — veľké perspektívy vidím v rôznych disciplínach hudobnej teórie, najmä v hudobnej analýze a v poetike súčasnej hudobnej tvorby.

Ako skladateľ ste vyšli z kompozičnej triedy A. Moyzesa. Ako ste sa osobne vyrovnali s vplyvom svojho učiteľa?

— Profesor Moyzes — ako učiteľ kompozície — je znamenitý empirik. Stavia na žiakovej hudobnej skúsenosti, predstavivosti a zveľaďuje skladateľskú zručnosť. Sú isté všeobecnejšie platné princípy, ktoré sú neodvislé na osobnom štýle môjho učiteľa, ktoré sa treba vedieť od neho naučiť tak, aby sa človek nestal poplatným jeho individuálnym črtám. Kto má nadanie, to dokáže. Kto nemá nadanie, nijaký učiteľ mu nepomôže, ani ten najdokonalejší. Myslím, že sa mi, počínajúc miešanými zbormi „Metamorfózy krás", podarilo nastúpiť cestu, ktorá je mi vlastná. Neviem, čo je múdrejšie. Či hľadať najprv základné hudobné pravdy a až potom seba, alebo svoje zveľaďované „ja" konfrontovať s objektívnymi danosťami kompozičného remesla. Obe cesty majú svoje trpkosti a úskalia. A bez nich sa ešte nezrodil dobre pripravený skladateľ.

Čo považujete za najdôležitejšie vo výpovedi umelca?

— Termín „výpoveď umelca" sa stal v našej publicistike frázou. Najviac sa hovorí o výpovedi, kde jej jestvuje obyčajne mizivo málo. Umelecké dielo nie je iba odrazom, hoci špecifickým, objektívnej reality, ale obsahuje vždy aj expresívny prvok, teda osobné posolstvo tvorcu: objektívne platné zážitky a idey sú pretavené cez subjektívny svet a takto integrované smerujú ku vnímateľovi. Poslucháč kontroluje opäť prostredníctvom svojho zážitku pravdivosť hudby a v nej tú symbiózu subjektívneho zážitku pozdvihnutého na objektívne platnú rovinu. Sú skladby, v ktorých sa človek stretáva s kópiami „výpovedí" druhých umelcov. Je veľa nasledovníkov a málo priekopníkov. Najdôležitejšie na „výpovedi" bude asi to, aby bola „výpoveďou" — a nie ozvenou. To je nie ľahké.

V poslednej dobe vznikli z vašej tvorby skladby pre husle. Súvisí táto kompozičná činnosť s mimoriadnym vzťahom k spomínanému nástroju?

— Ešte som nevedel dobre písať a čítať, ale noty som už poznal. Vďaka môjmu otcovi, ktorý mal rád hudbu, ale sám sa v nej nemohol vzdelávať, chodil som na husličky od ranného detstva. Veľa som hrával ako gymnazista komornú hudbu. Asi nie je prehnané, ak poviem, že mám po istý technický stupeň predstavu, čo možno tomuto nástroju napísať a aké sú jeho technické dispozície. Rád píšem skladby pre husle.

Čo považujete za najdôležitejšie vo svojej vedeckej práci?

— V dôsledku našich vývojových daností som sa špecializoval na „všeobecné" problémy hudobnej vedy. Za týchto daností môžem si trúfať posudzovať niektoré aktuálne problémy z celostného hľadiska a zaradenie do širšieho kontextu (dejinného, spoločenského a hudobno-technického). Bude to asi túžba po komplexnosti pohľadu na danú problematiku.

... a v práci pedagogickej?

— Poskytnúť žiakovi spoľahlivý základ pre ďalšiu vlastnú prácu. To je nielen faktografia a technika, ale predovšetkým metóda, systém práce a osobnostný prvok.

Čo bolo pre vás doposiaľ najväčším pracovným problémom?

— Ako zladiť široký pracovný záujem a ako ho vtesnať do možností jednotlivca. Nie je to iba práca vedecká, skladateľská a pedagogická, ale i organizačná.

Otázky pripravila:
M. ADAMČIAKOVÁ

Zo starších bulletinov

Zita FREŠOVÁ-HUDCOVÁ

Obdobie, v ktorom Margita Česányiová zožína neopakovateľné úspechy v kostýmoch klasicko-operetných primadon a robí prvé podstatné kroky v opernom žánri a v ktorom Mária Kišoňová-Hubová očarúva svojím zjavom, temperamentom a „sladkým" hlasom ako interprétka lyricko-koloratúrnych a lyricko-subretných operných hrdiniek, je v sopránovom odbore opery Slovenského národného divadla charakterizované suverénnou vládou umelecky kulminujúcej Heleny Bartošovej. Vo vojnových sezónach, lebo o nich hovoríme, sa Bartošovej mierou umeleckého zástoja v opernom repertoári najväčšmi približuje lyrický soprán inej Egemovej absolventky, **Zity Frešovej-Hudcovej.** Štyridsiate roky (vrátane prvých sezón po oslobodení) sú etapou jej najvýraznejšieho umeleckého tvorivého vzopätia. Dvojnásobná absolventka dnes už legendárnej Hudobnej a dramatickej akadémie (spev u prof. **Egema** 1934, klavír u prof. **Adamcovej-Svobodovej** 1935) prichádza do kvalitného súboru tridsiatych rokov ešte pred ukončením štúdií. Niekoľko týždňov po „zápisnej" Mercedes z Carmen ponúka **Karel Nedbal** Frešovej rozhodujúcu príležitosť — Lišiaka Zlatohlávka v premiérovom naštudovaní Líšky Bystroušky. Aj v zrkadle formátu partnerky, titulnej predstaviteľky H. Bartošovej, presviedča mladá adeptka o svojich danostiach. Nasledujú sezóny, naplnené väčšími i menšími úlohami (sem-tam sa Frešová nevyhne ani účinkovaniu v operete), i takými, ktoré dnes majú nádych dramaturgickej kuriozity — chlapec v **Karlovej** Smrti-kmotričke, Aksiňa v československej premiére **Šostakovičovej** Katariny Izmajlovovej. Na prelome tridsiatych a štyridsiatych rokov prebojúva sa umelkyňa na post prvoodborového sopránu. Široké možnosti svojho umeleckého naturelu v pestrom dramaturgickom rozptyle dokladá radom postáv českej, nemeckej, talianskej i francúzskej klasiky. Jej mäkkému lyrickému sopránu, ktorý sa v tých rokoch dokázal vyrovnať s potrebami koloratúry, ale aj s obsahovým nábojom menej exponovaných mladodramatických partov, stáli najbližšie nežné dievčenské hrdinky opier **Mozarta, Verdiho** a **Pucciniho.** K temným polohám operných tragédok mal vokálny potenciál i osobná mentalita umelkyne ďaleko. Spievala Mimi i Butterfly (obe naštudovala počas viacmesačného štúdijného rímskeho pobytu u chýrneho **Riccarda Stracciariho**), Liu i **Leoncavallovu** Neddu, **Verdiho** Violettu, Gildu, Leonoru z Trubadúra i Oscara z Maškarného bálu, **Donizettiho** Norinu, **Gounodovu** Margarétu, **Bizetovu** Micaelu. K mladistvej Zerline a Zuzanke pridala v období umeleckej zrelosti Paminu (1949) a grófku (1955). Prevádzkové možnosti sezón po oslobodení sú príležitosťou uplatniť dispozície pre interpretáciu smetanovských a dvořákovských postáv. Z Frešovej úst odznieva prvá po slovensky spievaná Marienka v pražskom Národnom divadle, typicky smetanovská ušľachtilosť a neafektovanosť (zato citovosť) prejavu poznamenáva jej Karolínu, Jitku, Barču i Vendulku. K týmto postavám pristupuje **Dvořákova** Terinka, **Janáčkova** Jenůfa i spravidla mezzosopránmi stvárňovaná Varvara z Káte Kabanovej. Jednou z profilových úloh Zity Frešovej stáva sa **Dvořákova** Rusalka, ku ktorej dospela cez kuchárika, prvú i druhú lesnú žienku.

S menom **Zity Frešovej-Hudcovej** spájajú sa aj premiéry pôvodnej opernej tvorby, a to nielen tie slávnostné, ktorých rad začína Suchoňovou Krútňavou. Už koncom svojej druhej profesionálnej sezóny vytvára hlavnú ženskú postavu v **Rosinského** Matúšovi Trenčianskom, spieva Marienku v ďalšej autorovej opere Čalmak, menšiu úlohu v **Holoubkovom** Svitaní i hlavnú postavu Evy v rozprávkovej Túžbe. Aj keď Marku v historickej premiére Krútňavy vytvára alternantka **M. Medvecká,** stáva sa priebehom repríz práve **Frešová** „klasickou" interprétkou tejto neveľkej, ale vďačnej úlohy. V premiére Jura Jánošíka spieva **Frešová** Milku, s **Máriou Hubovou** alternuje Lutomíru v prvom uvedení **Suchoňovho** Svätopluka a charakterovú figúrku Zuzy Melišky v **Holoubkovej** Rodine. Už od začiatkov umeleckej činnosti sa Frešová vyhraňuje ako vzácny koncertný typ. **Muzikalita, umocnená štúdiom klavíru, schopnosť jemného a citlivého narábania s arzenálom vokálnych prostriedkov, cit pre preniknutie do vnútorného obsahu skladby a v neposlednej miere i vrúcny osobný vzťah k domácim hodnotám, viedli Frešovú k programovému pestovaniu slovenskej piesňovej tvorby v repertoárovom rozpätí od Figuša-Bystrého, až po dnešnú strednú generáciu skladateľov.** Spomínané interpretačné klady, najmä však nevšedná muzikalita a vokálne umenie jemných poltónov sa naplno prejavili aj v jednej z posledných veľkých postáv umelkyne — **Debussyho** Mélisande. Po viac než štvrťstoročí na doskách prvej slovenskej profesionálnej scény sa oblúk umeleckého profilu Zity Frešovej-Hudcovej pomaly uzatvára. Vracia sa k Lišiakovi Zlatohlávkovi, ktorý kedysi stál pri jej umeleckom štarte a v roku 1962 lúči sa s javiskom **Dvořákovou** Rusalkou. Neodchádza, len mení pôsobisko. Skúsenosti dvadsiatichôsmich rokov poprednej sopranistky odovzdáva dnes zaslúžilá umelkyňa Zita Frešová-Hudcová talentom na žilinskom Konzervatóriu a bratislavskej VŠMU. Uprostred práce dožíva sa 27. apríla t. r. 65 rokov.

-Bj-

RECENZUJEME

Hudobná estetika

Vysokoškolský učebný text Jána Albrechta „Hudobná estetika" je určený pre Pedagogickú fakultu UK v Trnave. Verejnosť sa oboznamuje na stránkach tlače s novými publikáciami, nevzťahuje sa to však na internú literatúru, akou sú aj vysokoškolské skriptá. Uvedené texty sú výnimkou, pretože predstavujú v danom rámci obsahovej špecifičnosti ideálny typ. Hneď na prvý pohľad pozorujeme nápadnú stručnosť: celkove 61 strán (pri „nápore", ktorý sa kladie na študujúceho — priam ideálna vlastnosť). Iste, s čitateľom sa nezaobchádza „chúlostivo"; zložitá stavba viet, silné abstrahovanie, zostava terminológie a pojmov, ktoré Albrecht používa ako „vlastné", predpokladá intelektuálne zázemie. Okrem toho koncepcia textu je volená tak, že pedagógovi slúži ako vodítko — nie žriedlo, študentovi ako intelektuálna „provokácia" — nie poradovník regúl, určených na memorovanie. Pri formulovaní svojich myšlienok postupuje autor dialekticky. Len tak bolo možné odkryť, zdôvodniť a poznať vzťahy problematík a ich hlbšie súvislosti. Preto autor stanovil za východiskový bod riešenia vzťah elementov medzi sebou, t. j. vzťah podradeného prvku k nadradenému, kvalitatívne nižšieho ku kvalitatívne vyššiemu (napr. emocionalita a kvalita estetického vzťahu, emocionalita a procesy vedomia a pod.). Tento postup sa stáva pre autora principiálnym, možno ho sledovať v každej kapitole, napr. Teoretické základy umenia, Objekt a tvar, Základy umeleckého zobrazovania, Pojem štýlu, Obsah a forma, Jazyk hudobného dorozumievania. Albrecht definuje základy hudobnej estetiky exaktne (s výnimkou kapitoly K začiatkom a genéze viaczvučnej hudby). Je to síce paradox, autor však tým potvrdil vzájomné existenčné spojenie umení, filozofie, psychológie, resp. prírodných vied. Nemožnosť praktizovania všeobecnej estetiky bez faktoru hudba (ako jedného z druhov umenia) je základné heslo predmetného textu, ktoré musí čitateľ vylúštiť „medzi riadkami". Veľká záverečná kapitola K začiatkom a genéze viaczvučnej hudby predstavuje v istom zmysle výslednicu predchádzajúceho textu. Nárokuje si na detailné poznanie hudobnej histórie, schopnosť analytického a syntetizujúceho pohľadu na predmetnú problematiku. Svojím zovšeobecňovaním poznatkov človeka, ktorý predkladá sublimát znalostí, nadobudnutých vlastnou praxou, je učebný text obsahovo kompaktný.

INGE ŠIŠKOVÁ

Operný zápisník

Dňa 5. apríla t. r. sa v Pucciniho Tosce bratislavskému publiku predstavili **ESZTER HORVÁTHOVÁ** z Budapešti a **Andrej Kucharský.** V nasledujúci deň stvárnila postavu Čo-Čo-San v Madame Butterfly **Magdaléna Blahušiaková,** sólistka Janáčkovej opery v Brne.

Dramatická postava Toscy ponúka nevídané možnosti prezentovania hlasových a vôbec umeleckých schopností interpreta. Po lyrickejšom ladení prvého dejstva, je — najmä druhé — priam nabité expresívnym, vypätým dramatizmom, vrcholiacim skvostom sopránových árií — modlitbou Toscy. **Eszter Horváthová** i napriek tomu, že jej vystúpenie bolo záskokom (pôvodne mala spievať I. Stegerová z NSR), predviedla slušný výkon. Svoj materiál — charakterom v podstate dramatický, stredne veľký (v niektorých pasážach vzbudzuje mladodramatický dojem), ovláda bezpečne, vďaka dobrému technickému arzenálu. Čo však tejto sympatickej, vzhľadnej a aj herecky talentovanej umelkyni chýba, je schopnosť bohatšej výrazovej zaangažovanosti, celkove účinnejšia dramatická gradácia. Tón je miestami tvrdý a málo ohebný. (Miestna nesúhra s orchestrom nebola vinou len speváčky!) Celkove môžeme jej hosťovanie (postavu spievala po talianSky, rovnako aj partner) zaradiť do vyššej kategórie hostí. **Andrej Kucharský** sa v posledných sezónach objavuje často na našej opernej scéne. Jeho hosťovanie sprevádza vždy radostná atmosféra, opodstatnená umelcovým vysokým umeleckým štandardom. Svoj neobyčajne mocný tenor (zafarbením skôr lyrickejší, ale výrazom a koncepciou stvárňovania vyslovene dramatický), vedie bezpečne, príkladne diferencovane v každom takte partu. Len škoda preforsírovaných výšok! Štýlom tvorenia tónu je Kucharského hlasový naturel, zdá sa, dnes inde, než v lyrických partoch (napríklad pripomeňme vynikajúcu kreáciu Dona Josého).

Magda Blahušiaková je charakterom materiálu ideálna interpretka talianskeho repertoáru. Jej tón je tvárny, okúzľujúco tmavý a podmanivo obsažný. Azda najvzácnejším darom jej talentu je schopnosť detailného ponoru do partitúry. Ani jeden tón nedokáže „vypustiť" bez adekvátnej logiky a hlbokého vnútorného prežitia. Bohatá je i jej dynamická paleta (pričom dokáže nádherne stíšiť aj najvyššie tóny a gradovať po mohutné, vždy koncentrované forte).

IVAN ONDRÁŠEK

Recitál Viktórie Stracenskej

Viktória Stracenská, odborná asistentka VŠMU je profilovou interpretkou piesňovej tvorby. Každý z recitálov svedčí o jej hlbokej oddanosti k tomuto ušľachtilému hudobnému žánru. Stracenskej piesňový koncert na matiné v Mirbachovom paláci dňa 13. marca t. r. za klavírneho sprievodu **Miloslava Starostu,** bol prvoradou umeleckou udalosťou. Akým vrúcnym prežitím umelkyňa zaspievala Dvořákov cyklus **Písně, op. 2!** Tento cyklus, obsahujúci štyri piesne z pôvodného cyklu Cypříše, na slová Gustáva Pflegra-Moravského, dielo Dvořákovej mladosti, oplýva bohatstvom melodičnosti, sladkobôľnou náladou a napríklad v piesni „O, bol to krásny zlatý sen" pripomína už motívy z Rusalky.

Piesňový cyklus J. B. Foerstera **Zářivé dni, op. 69,** na slová Ludwiga Jakobowského, je príkladnou ukážkou komorného ladenia a intímnosti Foersterovho diela, plného krehkej a svetlej krásy. Slová v druhej piesni Snění „Jak to ticho blaží nás" azda vystihujú atmosféru celého cyklu — tichej prítomnosti milovaného človeka. Interpretka dokonale vyjadrila túto náladu slnečného jasu, spievala bez najmenšej námahy, navyše s dokonalou technikou prechodu registrov a so svietivými výškami.

Druhá polovica recitálu patrila piesňam F. Schuberta a R. Straussa. Speváčka výborne vystihla blažený kľud a šťastný pocit v Schubertovej piesni **„Du bist die Ruh"** a z prednesu Straussových piesní, ktoré boli ďalším vrcholom programu, spomeňme aspoň skvele zaspievané známe **„Ständchen"** s veľkolepou melodickou líniou a dramatickú, vzletnú pieseň **„Wie sollten wir geheim sie halten".** Miloslav Starosta, ktorý celý program sprevádzal v dokonalej harmonickej súhre so speváčkou, podal menovite v sprievode Schubertových piesní (napr. **„Der Tod und das Mädchen"**) výkon, ktorý by obstál ako sprievod hociktorého speváka svetového mena.

Dramatický soprán V. Stracenskej, veľkého volumenu — s polotmavým zafarbením, v nižších polohách plno znejúci (na tomto koncerte sa to miestami však neprejavilo), je vo vyšších polohách svietivý a jasný. Jej prednes piesňovej tvorby sa vyznačuje vysokou kultivovanosťou a vcítením sa do hudobného sveta piesní a ich slovného obsahu.

GABRIEL DUŠINSKÝ

Pucciniho Bohéma sa stala výrazným úspechom umeleckého teamu opery SND. K tejto inscenácii sa vrátime v budúcom čísle.
Snímka: J. Vavro

Zasl. umelkyňa Lea Mrázová pred portrétmi divadelných umelcov na výstave, ktorú dňa 7. IV. t. r. otvorili vo výstavnej sieni ZSVU v Bratislave pod názvom „Divadelní umelci v portrétoch zasl. umelkyne Ley Mrázovej". K výstave sa ešte vrátime textom i fotoreportážou. Snímka: ČSTK

Absolventský orchestrálny koncert

Najlepší absolventi bratislavského Konzervatória už tradične končia svoje štúdium orchestrálnym koncertom. Srdečnosť, ktorá vládne v úplne obsadenej koncertnej sieni, je najtypickejším znakom týchto podujatí. A potlesk? Ten je vždy burácajúci. Veď absolventom nejde len o jednorázový výkon večera, ale vlastne o rozlúčku so školou, ktorá bola šesť rokov ich druhým domovom.

Takáto atmosféra očakávania vládla aj na tohoročnom orchestrálnom koncerte (20. III.). Všetci účinkujúci si zvolili pre svoje vystúpenie diela náročné, tvoriace repertoár profesionálnych interpretov — čo je pre tieto podujatia typické. Popasovali sa s nimi primerane k svojej úrovni. **Symfonický orchester konzervatória** viedol dirigent SND **A. Mykydal.** Na margo sólistov i orchestra treba poznamenať, že rýchle nasadenie jednotlivých častí skladieb resp. ich zrýchľovanie v hudobnom procese malo za následok tempové kolísanie, čomu by sa dalo predísť volením miernejšieho tempa.

František Šupín (z triedy prof. I. Chladného) interpretoval v klasicistickom duchu písaný **Koncert pre lesný roh a orchester Es dur** od **R. Straussa.** Dielo hral spamäti, čo nie je zvykom hráčov na dychové nástroje. Celkový dojem z jeho hry bol dobrý, v pomalých častiach chýbala ešte mäkkosť a vrúcnosť kantilén.

Efektný **II. klavírny koncert c mol** od **S. Rachmaninova** si zvolil **Pavol Virág** (z triedy prof. E. Pappovej). Hoci zbytočne nepreromantizoval túto náročnú kompozíciu, predsa dostali priestor typicky rachmaninovské črty: melanchólia a sentimentalita.

Druhá polovica večera bola nesporne o čosi lepšia, istejšia. Ozajstné muzikantstvo sme cítili z temperamentnej interpretácie **Ravelovej** koncertnej rapsódie pre husle a orchester **Cigánka,** ktorú naštudoval **Peter Zajíček** (z triedy prof. G. Hrdej). V porovnaní s ostatnými skladbami bola časovo kratšia, jej predvedenie malo však o to väčšiu iskru a sugestívnosť.

Eva Hrabovská (z triedy prof. G. Večerného) v Dvořákovom **Koncerte pre violončelo a orchester h mol** ukázala dobrú technickú prípravu, ako aj schopnosť tlmočiť zvláštnu dvořákovskú spevnosť. Škoda, že prílišná drobnokresba v dynamickej oblasti šla na úkor celkovej výstavby diela.

JANA ŠUHAJDOVÁ

Beethoven v slovenskej tlači

Príspevok k európskemu bádaniu

Nasledujúca výberová bibliografia je z rokov 1924—1974 (pozn. red.).

A. Životopisy — biografické príspevky

Rolland, Romain: Beethoven. Prel. Ivan Ballo. T. Sv. Martin, MS 1927. 8°. 32 s. — Separát zo Slov. pohľadov 43(1927).

Rolland, Romain: Beethovenov život. Prel. Ivan Stanek. Bratislava, SVKL 1956. 8°. 114, (2) s., tit. obr. — Edícia hud. literatúry, zv. 6.

To isté: 2. vydanie. Prel. I. Stanek. Doslov napísala B. Grečnerová. Bratislava, SVKL 1957. 8°. 128, (3) s., tit. obr.

Novák, Ľudovít: Ludwig van Beethoven. Jeho život, osobnosť a dielo. K stému výročiu jeho smrti. Skalica, Hudobná škola 1927. 8°. 20 s.

Krmešský, Július: Beethoven. Pamätihodné údaje z jeho života. Bratislava, Tatra (1941). 8°. 15, (1) s. — Abeceda všeobecného vzdelania, č. 16.

Wheeler, Opal: Ludwig van Beethoven. Z angl. prel. Mária Petrášovská. Bratislava, NOVUM 1948. 8°. 80 s.

Nováček, Zdenek: Beethoven umelec — revolucionár. Bratislava, SAVU 1952. 8°. 25, (3) s. — Prednášky SAVU, zv. 6.

David, Kurt: Stretnutie s nesmrteľnosťou. Prel. Jana Šimulčíková. Bratislava, OPUS 1974. 8°. 190, (3) s.

***

Š. S. (= Števo Schultz): Beethoven. Vatra 5(1923/24), s. 117—119, 143—144.

Višňovan (= Alojz Marsina): Beethoven. (K 100. výročiu smrti umelca.) Kultúra 1(1926), s. 533—535.

Hořejš, Antonín: Beethoven. Slovenský denník 10(1927), č. 66.

Koríčánsky, Gustáv: Ludwig van Beethoven. Slovenský denník 10(1927), č. 59.

Štúr, Svätopluk: Jubileum beethovenovské. Prúdy 11(1927), s. 243—248.

Čiernovážsky, Mikuláš: Ludwig van Beethoven. Kultúra 2(1927), s. 197—199.

Hiller, Ferdinand: Z posledných dní Beethovenových. Slovenský denník 10(1927), č. 66.

Grillparzer, Franz: Dve reči nad hrobom Beethovenovým. Prel. S. S. Slovensko 9(1943), s. 126—128.

Schultz, Števo: Najväčší génius hudby. Tatranský orol 12(1931), s. 74—75.

E. Z. (= Ernest Zavarský): Obroda 1(1943/44), s. 394—396.

Bokesová, Zdenka: Beethoven a ženy. Živena 3(1943), s. 284—291, 323—329, 362—367.

Tá istá: Beethovenovo priateľstvo s grófkou Erdődy. Živena 34(1944), s. 25—29.

List Bettiny Brentano o Beethovenovi. Živena 33(1943), s. 87—89.

Tatran, Ľudo: Beethoven a my. Rozvoj 20(1943/44), s. 230.

Hečko, Bohuslav: Spisovatelia o Beethovenovi. Slobodný rozhlas 3(1947), s. 450—451.

Boor, Ján: Pred 120 rokmi zomrel Beethoven. Slovensko 12(1947), s. 73—74.

Boor, Ján: Postscriptum k Beethovenovmu jubileu. Slovensko 16(1951), s. 19—21.

Rubin, Marcel: Revolucionár Beethoven. Prel. J. Boor. Hudba — spev — tanec 2(1950/51), s. 75—76.

Nováček, Zdenko: Ludwig van Beethoven. Slobodný rozhlas 7(1951), s. 3—4.

Burlas, Ladislav: 125 rokov od smrti L. v. Beethovena. Nové slovo 9(1952), s. 250—252.

Ferenczy, Oto: Ludwig van Beethoven — hlásateľ slobody a bratstva národov. Pravda 33(1952), č. 75.

K. G.: Život a dielo Ludwiga van Beethovena. Slovenka 7(1954), č. 2 s. 16.

Stockhammer, R.: Beethoven ako klavírista. Prel. B. Valachová. Slov. hudba 3(1959), s. 503—505.

Dubecký, Karol: Eliške. (O L. v. Beethovenovi.) In: Majstri piatich čiar. Bratislava, Mladé letá 1964, s. 31—39.

To isté: 2. vydanie. Bratislava, Mladé letá 1975, s. 30—39.

Kresánek, Jozef: „A cause de ‚Schöner'". (Hodnotenie L. v. Beethovena z príl. 200. výr. narodenia.) Slov. hudba 14(1970), č. 2/3, s. 33—40.

Unverricht, Hubert: Das Urtextproblem im Werk Ludwig van Beethovens. (Problém pôvodného textu v diele L. v. Beethovena.) Slov. hudba 14(1970), č. 2/3, s. 41—54.

*Klodner, Anton: Beethoven a ženy. Príspevok k Medzinárodnému roku ženy. Ľud 27(1975), č. 214, s. 5.

Beethoven — žriedlo poznania. ANKETA. (Prispeli: J. Zimmer, I. Hurník, I. Hrušovský, J. Klusák, J. Kapr, P. Kolman, L. Slovák, Igor Hrušovský, Sv. Štúr, R. Fila.) Slov. hudba 14(1970), č. 2/3, s. 65—75.

B. Beethoven a Slovensko

Ballová, Ľuba: Ludwig van Beethoven a Slovensko. Text do nemčiny prel. prof. Ján Albrecht. Vyd. Osveta, n. p. Martin pre Slov. nár. múzeum v Bratislave 1972. 8°. 110, (3), s. + (88) s. ilustr.

***

Orel, Dobroslav: Beethovenovy vztahy ke Slovensku. Hudební rozhledy 3(1926/27), s. 98—101.

Priehradník, J.: Po stopách Beethovena na Slovensku. Slov. rozhlas 3(1942), č. 44.

(h) (= Štefan Hoza): Ludwig van Beethoven na Slovensku. Ľud 5(1952), č. 73.

Po Beethovenových stopách na Slovensku. Sloboda 8(1953), č. 52.

Klodner, Anton: Beethoven a Slovensko. Slov. hudba 4(1960), č. 12, s. 594—595.

Ten istý: Beethoven a naše krajiny. Slov. hudba 4(1960), č. 10, s. 502.

Ten istý: Beethoven a Slovensko. In: Sborník stud. materiálů č. 1. Slezské kult. středisko Zámek Hradec — na Hradci u Opavy; 3 s. (nestr.—rozmn.).

Ten istý: Beethovenov vzťah k Slovensku. Kultúra v Piešťanoch I.(1965), č. 10, s. 4—5.

Ten istý: Beethoven a Slovensko. In: Československá beethoveniáda II.(1965), č. 2/3, s. 8—18. Hradec u Opavy 1965.

Ten istý: O hudobných rezidenciách. Pozoruhodná práca dr. Zdenka Nováčka. Ľud 24(1971), č. 285, s. 5.

Hrabussay, Zoltán: Beethoven a Hummel. In: Čs. beethoveniáda II.(1965), č. 2/3, s. 19—31. Hradec u Opavy 1965.

Tarantová, Marie: Ludwig van Beethoven a Heinrich Klein. In: Čs. beethoveniáda II.(1965), č. 2/3, s. 32—64. Hradec u Opavy 1965.

Nováček, Zdenko: Ludwig van Beethoven. In: Významné hudobné zjavy a Bratislava v 19. storočí. Bratislava, Mestské múzeum 1960, s. 17—20.

***

Tarantová, Marie: Hrál Beethoven v Bratislavě? Hudební věda 2(1965), č. 2, s. 301—309.

Klodner, Anton: Pamätníky hudobných tradícií v Bratislave. Vlastivedný časopis 10(1961), č. 1, s. 37.

Nováček, Zdenko: Bratislava mesto hudby na Dunaji. Sprievodca po hudobných pamiatkach Bratislavy. Fotogr. M. Červeňanský. Bratislava, Obzor 1972. 8°. 57 s. (Vyšlo tiež v ruštine, angl., franc., maď. a nemčine.)

Ten istý: Hudobné tradície Bratislavy a ich tvorcovia. Bratislava, Obzor 1974. 8°. 109 s.

Ten istý: Hudobné rezidencie na západnom Slovensku. Bratislava, Slavín 1971. 8°. 110 s., (38) s. onr. príl.

Ballová, Ľuba: O Beethovenovej hudbe v Bratislave. Slovenská hudba 14(1970), č. 2/3, s. 55—64.

***

Mazúrová, Margita: Dolná Krupá — kolíska Beethovenovej „Mondscheinsonaty". Nový svet 15(1940), č. 51/52, s. 12.

Hoza, Štefan: Beethovenova láska v Dolnej Krupej. In: Tvorcovia hudby. Trnava, P. Gerdelán 1943, s. 24—39.

Klodner, Anton: Beethoven v Dolnej Krupej. Piešťany — kúpeľný časopis 1960, č. 7, s. 94—95.

Ten istý: Beethovenov pamätník. Kaštieľ v Dolnej Krupej ožije. Ľud 19(1966), č. 30, s. 5.

Kolektív: Tagungsbericht des II. internationalen musikologischen Symposiums. Piešťany-Moravany 1970. 4°. 223, (1) s. — Feier zum 200. Jahrestag der Geburt Ludwig v. Beethoven in der ČSSR.

Hula, Emil: Beethoven na Slovensku (v Piešťanoch). Hudební výchova 8(1927), s. 72.

(EKS) (= Edo Kľubica-Sekera): List z Piešťan o Beethovenovi. Hlas práce 2(1947), č. 177.

Aj Ludwig van Beethoven sa liečil v Piešťanoch. Sloboda 2(1947), č. 272—273.

Klodner, Anton: Beethoven a Piešťany. Piešťany — kúpeľný časopis 1959, č. 1, s. 12.

Ten istý: Beethoven und Piešťany. Slovenské kúpele (Slov. Kurorte) 10(1968), č. 2, s. 13.

Ten istý: Beethovenovská konferencia v Piešťanoch. Slovenská hudba 8(1963), č. 8, s. 256.

***

Klodner, Anton: Bratislavský list Ludwiga van Beethovena. Sborník stud. materiálů č. 4. Slezské kulturní středisko — Zámek Hradec u Opavy, listopad 1961, s. 9—10 (rozmnož.).

Ten istý: Bratislavký list Ludwiga van Beethovena. Predvoj 6(1962), č. 16, s. 18.

Ten istý: Pripomienky k Beethovenovmu „Listu nesmrteľnej milenke". Sborník stud. materiálů č. 4. Slezské kult. středisko — Zámek Hradec u Opavy, listopad 1961, s. 11—14 (rozmnož.).

Ten istý: Pripomienky k Beethovenovmu „Listu nesmrteľnej milenke". Informačné správy Vlastivedného krúžku pri múzeu v Hlohovci 4(1962), č. 4/5, s. 100—103 (rozmnož.).

Ten istý: Beethovenov „List nesmrteľnej milenke". Hudební rozhledy 15(1962), č. 16, s. 693.

Ten istý: „List nesmrteľnej milenke" a Slovensko. Polemika. Hudební rozhledy 16(1963), č. 21, s. 889—890; Slovenská hudba 8(1964), č. 6, s. 191.

Ten istý: Nový dôkaz. Vodoznak na Beethovenovom liste. Ľud 18(1965), č. 93 a. s. 7.

Zaujímavé odhalenie A. Klodnera. Beethovenova „Nesmrteľná milenka" žila na Slovensku. Smena 18(1965), č. 285, s. 4.

Ten istý: Portrét nesmrteľnej milenky. Identifikovaný obraz Giulietty Guicciardi. Večerník 14(1969), č. 117, s. 9.

Ten istý: Neznámy portrét Beethovenovej žiačky. K 200. výročiu narodenia geniálneho skladateľa. Večerník 14(1969), č. 230, s. 6.

Karbusický, Vladimír: Beethovenov list „An die unsterbliche Geliebte" a jeho hudební dílo. Praha, Supraphon 1969. 8°. 128, (2) s.

Klodner, Anton: Konferencia Beethovenovskej spoločnosti na Slovensku. Informačné správy Vlastivedného krúžku pri múzeu v Hlohovci 4(1962), č. 9/10, s. 205—210 (rozmnož.).

Ten istý: Beethoven v slovenskom výtvarnom umění. Výtvarný život 15(1970), č. 6, s. 38—39.

Ten istý: Beethoven a slovenskí výtvarníci. Večerník 15(1970), č. 159, s. 6.

Ten istý: Výtvarníci a Beethoven. Ľud 23(1970), č. 298, s. 8.

Zostavil **JURAJ POTÚČEK**

***

Príspevky týkajúce sa symfonickej a opernej tvorby L. v. Beethovena nájde záujemca v práci J. Potúčka „Súpis slov. hudobnín" (1952) a „Súpis slov. hudobnoteoretických prác" (1955).

* Bibliografiu príspevkov A. Klodnera o L. v. Beethovenovi zapožičal autor. Prinášame ju v skrátenej verzii **(pozn. red.).**

Zo zahraničia

Pred 10 rokmi založili v Moskve prvé detské hudobné divadlo na svete. Jeho zakladateľkou bola nadšenkyňa hudobného umenia pre deti, vynikajúca sovietska režisérka, laureátka Štátnej ceny ZSSR, národná umelkyňa ZSSR Natália Sasová. Na jej podnet začali mnohí skladatelia písať hudbu špeciálne pre deti. Medzi nimi boli D. Šostakovič, T. Chrennikov, D. Kabalevskij i mladí skladatelia: M. Minkov, A. Čajkovskij, E. Larionová. „Detské operné divadlo je unikátny jav, ktorým sa právom môže pýšiť sovietske umenie", hovorí A. Chačaturian. Počas svojej existencie divadlo uviedlo 24 opier, 3 balety, 3 symfonické koncerty. Na snímke: záber z detskej opery Eduarda Chagagortňana: „Čiapka s ušami". —APN—

Dirigent Colin Davis nahráva pre film Philips tzv. Sibeliusov projekt. V podstate je to súborné nahranie všetkých významných Sibeliusových skladieb.

Vo svete začína renesancia M. Callasovej. Väčšina jej významných platní prichádza na trh v reedíciách a je o ne veľký záujem.

Vo Viedni vyjde onedlho korešpondencia Berga s Webernom, ktorá je údajne mimoriadne obsažná.

Medzinárodný Schubertov kongres bude v júni budúceho roku vo Viedni. Wiener Festwochen majú rovnako dôstojne osláviť 150. výročie smrti skladateľa.

Klavirista Maurizio Pollini zahlásil rad nových gramofónových nahrávok, medzi ktorými dominujú Mozartove klavírne koncerty.

Straussov balet Legenda o Jozefovi uviedli vo Viedenskej štátnej opere, pričom inscenátori chceli dielo prezentovať ako „triumf dekadencie".

Knihu sovietskeho muzikológa L. Ginsburga O cestách k interpretácii hudby, vydali v Lipsku.

Medzinárodná súťaž J. S. Bacha bola po prvýkrát usporiadaná r. 1950 pri príležitosti 200. výročia smrti skladateľa. V roku 1962 sa vláda NDR rozhodla poriadať ju každé štyri roky. Zúčastňujú sa jej klaviristi, huslisti, organisti, speváci a čembalisti. Koncom minulého roku po prvýkrát súťažili na Bachovej súťaži violončelisti. Zlatú medailu získal najmladší účastník súťaže, 16-ročný žiak moskovského Hudobného učilišťa Gnesinych-Sáša Rudin. Je to jeho druhé víťazstvo na medzinárodnej súťaži: ako 13-ročný sa stal laureátom, keď zvíťazil na konkurze mladých hudobníkov „Concertino Praga '73". Súťaže v Lipsku sa zúčastnilo okolo 40 violončelistov. Tým cennejší je úspech tohto mladého interpreta z triedy prof. Leva Jevgrafova. —APN—

Sopranistka svetových pódií

posledného dvadsaťročia, francúzsko-talianska speváčka Régine CRESPINOVÁ (nar. v Marseille 23. marca 1927) patrí k tým významným interpretačným zjavom, ktorých umelecké dominanty sa nevyhraňovali v úzko ohraničenom odbore, ale zahrnuli svetovú opernú literatúru v širokom rozpätí dramaturgie klasicistickej, verdiovskej, wagnerovskej, veristickej i modernej. Obete a pracovná námaha prvých profesionálnych sezón (debut s Wagnerovou Elzou roku 1950 v Mulhouse) zúročili sa Crespinovej už v druhej polovici päťdesiatych rokov, v ktorých sa stala prvou dámou parížskej opery a častým hosťom Covent Garden i veľkých talianskych staggion. V Bayreuthe debutovala v roku 1958 ako Kundry z Parsifala, v Glyndebourne o rok neskôr Straussovou maršálkou. V nasledujúcich rokoch ovládla veľké javiská oboch Amerík, nevynímajúc ani Teatro Colon (Buenos Aires) a newyorských MET (1962). Románsky pól Crespinovej profilových úloh vytvára dvojica hlavných ženských postáv v Berliozových Trójanoch (Cassandra a Dido), Gounodova Margaréta, Ponchielliho Gioconda, Offenbachova Giulietta, Massenetova Charlotte, Pucciniho Tosca a Mascagniho Santuzza — na germánskom sa vynímajú najcennejšími farbami Gluckova tauridská Ifigénia, Beethovenov Fidelio, Straussova maršálka a Ariadna, Wagnerova Senta, Alžbeta durynská, Elza, Sieglinde a Brünnhilde, ktorú prvý raz vytvárala v Karajanovom hudobnom naštudovaní a režii na veľkonočnom salzburskom festivale 1967 „ako postavu veľkého formátu. Vokálnu linku partu deklamačne netrieštila, ale budovala na plynulom bel cante" (Theater heute 5/67). Krátke obdobie začiatku sedemdesiatych rokov, v ktorom umelkyňa obmedzila svoju opernú a koncertnú činnosť na minimum, vystriedali v roku 1975 opäť dni každodennej práce a umeleckých úspechov. Pri štarte tejto druhej etapy Crespinovej činnosti stála Bizetova Carmen, ktorú zrelá umelkyňa pojala do svojho repertoáru po prvý raz na horúcej pôde MET v októbri roku 1975.

-bo-

Zo zjazdovej diskusie

TERÉZIA URSÍNYOVÁ

O úlohách a postavení slovenskej kritiky

CHcem prehovoriť k niektorým otázkam, ktoré sa dotýkajú mladej slovenskej kritiky, no nielen jej. Slovo mladosť zdôrazňujem z aspektu historického i skutkového, pretože vo vývoji hudobnej kritiky ako vednej disciplíny sme tiež začínali iba nedávno, ak možno takto hovoriť o niekoľkých desaťročiach profesionalizácie nášho hudobného života. Tradícia, ktorá bola v susedných európskych štátoch, za všetky spomeňme aspoň česky a nemecky hovoriace krajiny, tu teda nebola, pretože chýbala platforma na publikovanie hudobno-estetických názorov a chýbala samotná podstata toho, z čoho žije kritika: profesionálny hudobný život. Je len samozrejmé, že v posledných rokoch sa priam dychtivo doháňa mnohé zameškané, a tak prekonávame i detské choroby vývoja, ktoré by som stručne charakterizovala práve v oblasti hudobno-publicistickej práce, ako neustále obnovovanie elánu, síl a opakujúci sa nástup mladých. Ten, čo pociťujeme ako istý handicap, je nedostatok kontinuity, opretie sa o názory, estetické myslenie a váhu myšlienok i súdov zrelých osobností. Okrem istých spoločenských súvislostí, vyplývajúcich z už spomínaných historických daností, trpí naša mladá kritika aj na iné okolnosti, následkom ktorých sa jej rady vždy menia, dopĺňajú a vyladujú. Postavenie kritika nie je vonkoncom lákavé a docenené. Jeho materiálne i spoločenské ohodnotenie je stále na veľmi nízkej úrovni, ba povedala by som, že v oblasti materiálnej je na stupni nekvalifikovaného pracovníka. Pritom každý kritik svojimi názormi predstupuje pred súd verejnosti, ktorá ho sleduje a verte, že každé slovo musí zvážiť, pokiaľ ho položí na papier. Myslím, že by v danej situácii pomohlo aj spoločenské docenenie, ktoré by vlialo viacerým z nastupujúcej generácie sebadôveru. Ak má všetku úctu a vážnosť muzikológ, ktorý triedi historické hodnoty vo vedeckom ústave, rovnakú úctu a vážnosť by mal mať ten člen slovenskej hudobnej obce, ktorý triedi — alebo sa poctivo snaží triediť — hodnoty súčasnosti.

Žijeme v období zvýšených nárokov na kvalitu a to si dobre uvedomujú všetci tí, ktorí svoje postrehy, i keď nutne ovplyvnené aj subjektívnym hľadiskom, prinášajú na posúdenie verejnosti. Je ešte veľa čo robiť na úseku analýzy tvorby, jej kritického hodnotenia, máme pred sebou snáď nikdy neskončený proces skvalitňovania obsahovej a jazykovej stránky, stoja pred nami otázky, ako správne, výstižne a hlboko opísať slovami to, čo je vypovedané špecificky hudobným jazykom. Preto nemožno robiť rovnítko medzi literárnou a hudobnou kritikou, no treba sa poučiť aj z nej, treba písať odborne, no čitateľne, neupadať do pseudovedeckosti, ktorá je vzdialená adresátovi a iba sa tvári.

Pred hudobnou kritikou sú i úlohy etické, najmä dnes, kedy sa čoraz dôraznejšie hovorí o zvyšovaní kritérií na tvorbu. Ako zladiť kritický súd s hľadiskom mravným a pritom nezľavovať z náročnosti? Snáď je tu jediná možná cesta: zostať čistý pred svojím svedomím, nedať sa ovplyvniť hľadiskom subjektívneho vzťahu ktvorivej osobnosti, sledovať umelca v jeho komplexnom vývoji — a tak dávať do súvislosti premiérované dielo s celkovým rastom, či stagnáciou skladateľa, interpreta, umeleckého súboru. Pravda, tu narážame na ďalší problém: aby mohol kritik vyhovieť vyššie naznačenému, mal by sa špecializovať. Dnešná doba — napokon na všetkých úsekoch života — k takejto špecializácii speje. Je to však reálne v oblasti hudobno-kritickej? Priznajme si — zatiaľ nie. Je málo tých, ktorí o hudbe píšu, prudko sa rozvíjajúci život vyžaduje nielen kvalitu — ale i kvantitu, zatiaľ v žiadnom prípade nedostačujúcu.

S ďalším rozvojom hudobnej kritiky a publicistiky však súvisí aj pomýšľanie na rozšírenie priestoru pre jej väčšie využitie a obsažnejšie vyjadrenie sa. Nemáme priestor pre širšie a hlbšie analýzy, teoretické štúdie, niet možností na esejistické zvládnutie tém, ponúkajúcich sa do pera, na besedy a články, zachytávajúce hudobný ruch mimo Bratislavy. Hlavné mesto Slovenska žije tak bohato a hudobne kultúrne, že často zhodnotenie jeho aktivity uberá priestor tomu, čím žije profesionálna — ale nielen tá — hudba v ďalších slovenských mestách. Verím, že keby sme mali bohatší priestor na komentovanie tohto ruchu, našli by sme aj mimo Bratislavy vzdelaných, schopných a hlboko myslíacich recenzentov.

Stredná i mladá generácia publicistov, kritikov, muzikológov, ktorá vytvára zázemie pre komentovanie toho, čo sa deje, si plne uvedomuje svoje úlohy, že má ambíciu rásť spolu s tvorbou, ba v nej sa odráža tvorba samotná. Tieto dve spojité nádoby treba preto považovať skutočne za neoddeliteľné — nielen v požiadavkách, ale i v spoločenskej podpore a vážnosti, o ktorú však — samozrejme — každý jedinec musí bojovať predovšetkým sám: svojou osobnosťou, svojím menom, svojím názorom.

(Skrátenie príspevkov -HŽ-)

Hroby významných hudobníkov a organizátorov hudobného života v Bratislave

III. časť — Cintorín v Slávičom údolí

Stručná história: Cintorín v Slávičom údolí bol založený v r. 1912 — ako mestský. Počas prvej svetovej vojny sa začal rýchlo zaplňovať zomrelými vojakmi z vojenskej nemocnice (teraz sídlo Vlády SSR) na dnešnom Gottwaldovom námestí. V VIII. obvode sa nachádza pamätník obetiam I. svetovej vojny.

I. OBVOD: 1. MATUŠKA JANKO (1897—1959), zaslúžilý umelec, hudobný skladateľ a zberateľ ľudových piesní. Po absolvovaní pedagogického vzdelania študoval ešte klavír a skladbu na Hudobnej a dramatickej akadémii v Bratislave, od r. 1928 pôsobil v rozhlase ako klavirista, hudobný režisér a neskôr ako vedúci hudobného oddelenia ľudovej hudby. Zložil veľa skladieb pre potreby rozhlasu a upravoval ľudové piesne pre ľudové súbory.

2. BOKESOVÁ ZDENKA (1911—1962), muzikologička. Klavír študovala na Hudobnej a dramatickej akadémii a hudobnú vedu na Univerzite Komenského. Sprvu pôsobila ako profesorka hudobnej výchovy, od r. 1945 na hudobnom odbore Povereníctva informácií, resp. kultúry. Popri kritickej činnosti venovala sa štúdiu a propagácii slovenskej hudby. Napísala prehľadné dejiny slovenskej hudby a monografie o hudobných skladateľoch: M. Schneidrovi-Trnavskom, o M. Moyzesovi a Š. Jurovskom.

3. JAKUBEK IMRICH (1922—1969), operný a koncertný spevák, tenorista SND. Po absolvovaní bratislavského Konzervatória pôsobil na viacerých operných scénach, od r. 1963 v SND v Bratislave. Vytvoril titulné postavy vo svetoznámych operách a tenorové sóla v oratóriách a v Beethovenovej IX. symfónii. Vystupoval úspešne aj na zahraničných scénach.

4. JUROVSKÝ ŠIMON (1912—1963), hudobný skladateľ, dirigent a organizátor hudobného života. Po absolvovaní bratislavskej Hudobnej a dramatickej akadémie a doplňujúcom štúdiu vo Viedni pôsobil v rozhlase a neskôr sa aktívne zúčastňoval na organizovaní hudobného života na hudobnom odbore Povereníctva školstva a kultúry, prechodne ako tajomník slovenskej sekcie Zväzu československých skladateľov a umelecký riaditeľ SĽUKu a od r. 1956 šéf opery SND. V jeho žánrove mnohostrannej tvorbe dominujú piesňové a komorné diela, zložil balet Rytierska balada a filmovú hudbu. Jeho náhrobník vytvoril Ing. arch. Dušan Kuzma.

II. OBVOD: 5. HRDINA LADISLAV (1910 až 1970), hudobný pedagóg, organizátor hudobného školstva a výkonný hudobník. Po pedagogickom štúdiu nadobudol ešte hudobné vzdelanie. V rokoch 1941—1951 viedol Hudobnú školu v Bratislave, neskôr pôsobil na Konzervatóriu, potom na Povereníctve kultúry, kde sa zameral na budovanie slovenského hudobného školstva. Už od študentských čias sa venoval aktívnej hudobnej činnosti. Roku 1945 zorganizoval Slovenské kvarteto (V. Gabriel, A. Nemec, L. Hrdina, E. Mysliveček). Od roku 1957 bol členom orchestra SND. Bol aj publikačne činný, napísal nový metodický postup pre výučbu hudobnej výchovy na ĽŠU, Rytmický šlabikár a iné inštruktívne práce. V r. 1969 získal štátne vyznamenanie „Za vynikajúcu prácu".

X. OBVOD: 6. ONDREJOV ĽUDO (vlastným menom Mistrík), (1901—1962), svojrázny umelec, populárny spisovateľ pre mládež, znalec a obdivovateľ ľudových piesní, ich vynikajúci interpret na fujare. Svojou tvorbou, najmä poetickými prózami Zbojnícka mladosť a Jerguš Lapin inšpiroval viacerých skladateľov: L. Očenáša, J. Zimmera a i. Jeho hrob ťažko nájsť, pretože je prikrytý plochým prírodným kameňom.

7. RUTH-MARKOV ZDENĚK (1891—1956), sólista-basista opery SND od r. 1920. Za svojej 35-ročnej činnosti v SND vytvoril mnoho svojráznych a umelecky výrazných postáv. Patril k pilierom bratislavskej opery. Spieval často aj v bratislavskom rozhlase. Venoval sa tiež prekladaniu operných libriet a režijnej práci.

8. RUTHOVÁ, rod. ŠIMÁŇOVÁ DOBROMILA (1895—1963), manželka RUTH-MARKOVA, operná speváčka-sopranistka v rokoch 1920—1933, ale choroba jej neskôr znemožnila ďalšie účinkovanie. Potom sa venovala vyučovaniu klavíra a spevu.

XII. OBVOD: 11. KAFENDA FRICO (1883—1963), skladateľ a hudobný pedagóg, zaslúžilý budovateľ a dlhoročný riaditeľ bratislavského Konzervatória a od r. 1949 doc. na VŠMU. Ťažiskom jeho skladateľskej tvorby sú piesne, zbory, klavírne a komorné diela, štýlove nadväzujúce na pozdnoromantický sloh. Za svoju dlhoročnú kompozičnú, pedagogickú a organizačnú činnosť na poli hudobného školstva bol r. 1959 vyznamenaný Radom práce. Spolu so svojou manželkou Annou Kafendovou, rodenou Zochovou vychovali celý rad popredných klaviristov a stali sa zakladateľmi slovenskej pedagogickej klaviristiky. Umelecky svojrázny náhrobník vytvoril Ing. arch. Dušan Kuzma.

12. KRČMÉRY ŠTEFAN (1892—1955), bol všestranným umelcom: básnikom, hudobníkom a maliarom. Najviac sa však sústredil na literárnu a osvetovú činnosť, preto je známejší v tejto oblasti ako básnik, literárny kritik a historik, ako aj redaktor Slovenských pohľadov. Ale jeho záľubou bola aj hudba, ktorej sa tiež venoval vo voľných chvíľach. Hrával na husliach a klavíri a pritom rád spieval ľudové piesne, ktoré aj týmto spôsobom propagoval medzi priateľmi. Bol autorom textov viacerých piesní, napr. Sviatok Slovenska (zborove zharmonizoval J. L. Bella). Svojou básnickou tvorbou inšpiroval niektorých skladateľov.

XIII. OBVOD: 13. KŘEPELA JOZEF (1889—1957), operetný a operný spevák SND a NS. Temperamentný oduševnelý herec telom a dušou, tanečník a cirkusový klaun. Dokázal zacvičiť všetky náročné pohyby a skoky (Čert v Nedbalovom balete Z rozprávky do rozprávky). Vytvoril niekoľko výrazných operných postáv — principál v Predanej neveste a i.

14. MELIČKO VLADIMÍR (1893—1946), skladateľ, hudobný kritik a korepetítor. Po štúdiách na Obchodnej škole v Martine pomáhal svojmu otcovi viesť Slovenský spevokol, s ktorým naštudoval Weberovu operu Čarostrelec. Neskôr študoval na pražskom Konzervatóriu a od r. 1922 pôsobil v SND, najprv ako tajomník družstva, neskôr ako korepetítor a zbormajster. Skladal piesne, zbory, melodrámy, klavírne skladby a tance.

XIV. OBVOD: 15. FIŠER-KVETOŇ JÁN dr. (1896—1963), skladateľ, hudobný vedec, kritik a pedagóg. Po absolvovaní pražského Konzervatória študoval hudobnú vedu a estetiku na filozofickej fakulte Univerzity Komenského, kde dosiahol doktorát filozofie. Ako pedagóg pôsobil na viacerých školách, najmä na bratislavskom Konzervatóriu. Záslužná je jeho organizačná a hudobno-teoretická činnosť. Napísal prvé slovenské Dejiny hudby (1933), monografiu o A. Očenášovi, Hudobnú teóriu a bol spoluautorom práce Hudba na Slovensku v 17. storočí.

16. ŠIMONI BARNABÁŠ (1910—1965) JUDr., plukovník, hudobný vedec a organizátor hudobných podujatí a súťaží v armáde.

XXII. OBVOD: 17. KRIŽAN IMRICH (1912—1971), hudobný pedagóg, zbormajster. Štyridsať rokov svojho života zasvätil pedagogickej práci. Po absolvovaní konzervatória a VŠMU venoval sa hudobnej výchove a pôsobil na bratislavskom Konzervatóriu, ako profesor hudobnej teórie a zborového spevu. Viedol tam aj miešaný žiacky zbor, s ktorým dosiahol výrazných úspechov na domácich i zahraničných pódiách.

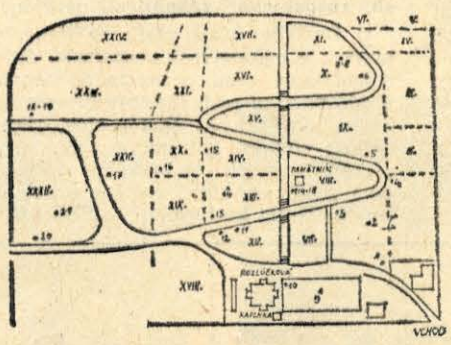

Cintorín v Slávičom údolí.

XXIII. OBVOD: 18. LACKNER LADISLAV (1903—1972), profesor hudby a organizátor hudobného života. Pôsobil na hudobnej škole v Rimavskej Sobote, po oslobodení pracoval na Povereníctve kultúry a naposledy viedol ĽŠU na Diebrovom námestí.

19. LACKNEROVÁ MÁRIA (1903—1965), jeho manželka, profesorka hudby na Konzervatóriu v Bratislave.

XXXII. OBVOD: 20. RIGLER-SKALICKÝ ERNEST (1890—1968), organista a hudobný pedagóg. Hudbu študoval na Lisztovej akadémii v Budapešti, kde sa neskôr stal profesorom organovej hry. Roku 1947 sa vrátil do Bratislavy. Sprvu pôsobil na Konzervatóriu a v r. 1950—1962 na VŠMU, kde položil základy slovenskej organovej školy. Vychoval významných organistov (Skuhrová, Klinda a i.), jeho zásluhou sa vystavali v Bratislave 3 koncertné organy (na VŠMU, v koncertnej sieni Čs. rozhlasu a v koncertnej sieni Slovenskej filharmónie).

21. HÝROŠ PETER (1908—1968), hudobný pedagóg a zbormajster. Pôsobil na viacerých školách. V Bratislave vyučoval najprv na Pedagogickej akadémii, neskôr na Osvetovej škole hudobnú výchovu, metodiku ĽUT a hru na hudobné nástroje. Viedol žiacke hudobno-speváckе súbory, organizoval rôzne hudobné podujatia a zúčastňoval sa na súťažiach ĽUT. Napísal učebnicu hudobnej výchovy pre školy II. a III. stupňa „Náuka o hudbe".

A. ČUNDERLÍK

KONKURZ

Riaditeľstvo Konzervatória v Bratislave, Tolstého 11 vypisuje konkurz na miesto: 1 profesora hry na violončelo, 1 profesora hry na bicie nástroje, 1 profesora hudobnej teórie a intonácie, 2 koncertných korepetítorov, 2 korepetítorov pre balet, 1 profesora pre povinný klavír.

Predpísané vzdelanie: VŠ, alebo absolutórium konzervatória patričného smeru. Prihlášky zasielajte na riaditeľstvo Konzervatória, 801 00 Bratislava, Tolstého 11. Konkurz sa koná 30. apríla 1977.

OZNAM

Riaditeľstvo Ľudovej školy umenia v Púchove oznamuje, že príjme nových učiteľov s nástupom od 1. 9. 1977.

Pre ĽŠU PÚCHOV: klavír — 2 učiteľov, akordeón — 2 učiteľov, husle — 1 učiteľa.

Pre pobočku LEDNICKÉ ROVNE: klavír — 1 učiteľa, akordeón — 1 učiteľa.

Možnosť pridelenia bytu v roku 1977-78. Informácie zasielajte na riaditeľstvo ĽŠU v Púchove.

HUDOBNÝ ŽIVOT — dvojtýždenník. Vydáva Slovkoncert vo Vydavateľstve OBZOR, n. p., ul. Čs. armády 35, 893 36 Bratislava. Vedúci redaktor: dr. Zdenko Nováček, CSc. Redakčná rada: Pavol Bagin, Ľubomír Čížek, prom. hist. Ladislav Dóša, Miloš Jurkovič, Alojz Luknár, prom. ped. Zdenko Mikula, dr. Michal Palovčík, dr. Gustáv Papp, Miroslav Šulc, Bohumil Trnečka, Bartolomej Urbanec. Adresa redakcie: Gorkého 13/VI., 893 36 Bratislava, telefón 38234. Administrácia: Vydavateľstvo OBZOR, n. p., ul. Čs. armády 35, 893 36 Bratislava. Inzertné oddelenie: Gorkého 13, 893 36 Bratislava. Tlačia Nitrianske tlačiarne, n. p., 949 01 Nitra. Rozširuje PNS. Objednávky predplatiteľov prijíma PNS — Ústredná expedícia tlače, administrácia odbornej tlače, Gottwaldovo nám. 48/IV. 805 10 Bratislava. Objednávky odberateľov v zahraničí prijíma SLOVART, úč. spol. Leningradská ul. č. 11/I. 896 26 Bratislava. Cena jedného výtlačku 2,— Kčs. Neobjednané rukopisy sa nevracajú.

Indexné číslo: 492 15 Registračné číslo: SÚTI 6/10

Zakladateľ našej populárnej piesne

Gejza Dusík, autor piesní, popevkov a šansónov, ktoré prinášajú do našich domovov viac ako 40 rokov dobrú pohodu, úsmev, bezstarostnosť i estetický zážitok, sa dožíva sedemdesiatin.

Gejza Dusík študoval určitý čas vo Viedni, kde sa stretával na každom kroku s operetným umením, zažil tu dokonca niekoľko operetných premiér, a to napokon spolurozhodovalo, keď sa v tridsiatych rokoch pustil do vlastnej skladateľskej činnosti. Na viedenskej klasickej operete obdivoval jej melodickosť a dospel k presvedčeniu, že základný model tejto hudby môže migrovať, naberať nový význam a plniť obecnú zábavnú úlohu. Vďaka šťastným okolnostiam víťazí hneď svojou operetou **Tisíc metrov lásky** (1935), kde mu dirigent Ladislav Holoubek a režisér **F. Krištof Veselý** pomohli zabezpečiť úspech. V zmysle vtedajšej operetnej módy a podľa osvedčenej predstavy, čo má úspech u najširších vrstiev, vypointoval toto dielo, ktoré sa — najmä v lyrických piesňach — blížilo k melodickej koncepcii Franza Lehára. Pre svoju ďalšiu operetu **Keď rozkvitne máj** (1938) mal už k dispozícii viaceré svieže hlasy z prvej vtedajšej slovenskej speváckej garnitúry.

Za tri roky sa odohral v jeho umeleckom myslení nápadný pokrok. Do melodickej koncepcie sa dostávajú slovenské prvky, partitúra je bohatšia a najmä finále sa už približuje k tzv. veľkým finále z vrcholných klasických operiet. Umelecká reč G. Dusíka sa obohacuje, melodická variabilita piesní a tancov je už širšia a skladateľský talent autora ukazuje svoje rezervy. Tento proces mal však ešte jeden závažnejší spoločenský význam. Nová pieseň a opereta začali postupne vytláčať maďarské piesne bratislavských lokálov, dobovú interpretáciu cigánskych kapiel a svoje miesto si postupne zaistili v silnej konkurencii českej populárnej hudby i importovaného západného šlágru. G. Dusík sa presadil v plejáde svojich rovesníkov. **Talentom, veľkou pracovnou koncentráciou a organizačnými schopnosťami si zabezpečuje cestu k ďalším úspechom.** Praha, ktorá poznáva jeho tvorbu už prv, tlieska onedlho jeho operete **Adam a Eva** a kritika hodnotí najmä autorovu ambicióznosť presadiť sa v oblasti, kde mocensky tak dominovala klasická opereta. Netrvá dlho a Bratislava sleduje premiéru jeho najúspešnejšej operety **Modrá ruža** na libreto **P. Braxatorisa.**

Takmer v každej novej operete je **aspoň epizódny návrat k domovine,** ktorý sprevádza vždy niekoľko lyrických piesní. Všetky Dusíkove operety mali úspech, pričom autor dobre vedel, že jeho najsilnejšia zbraň je v tzv. **slovenských tangách.** Tu bol jeho kompozičný talent najistejší, tu — pri všetkej podobnosti — nachádzal najväčšiu variabilitu, tu rýchlo vyzrel a umelecky nadobudol najväčšie istoty. Dusíkovo „slovenské tango" sa stávalo najzjavnejšou vizitkou autora, v určitých rokoch nemalo konkurencie a pokiaľ ostatní skladatelia tohto žánru tvorili tangá, nemohli sa vyhnúť vplyvu Dusíkovej techniky, ale i rutiny.

Hudobno-zábavný žáner našiel tu svojho zakladateľa, ale hneď aj maximálneho tvorcu. Po druhej svetovej vojne hľadá nové spojenie svojho umeleckého myslenia s námetmi zo súčasnosti. Jeho opereta **Zlatá rybka** prinášala zaujímavosť hneď v dvoch smeroch. Pohotovo predostrela na javisko kus vtedajšieho života, navyše G. Dusík „vybavil" spevohru viacerými veľmi populárnymi, a v tom čase, ozaj mimoriadne obľúbenými číslami. Rad najlepších vtedajších hercov-spevákov — prispelo k úspechu. Umelecký vývoj G. Dusíka sa nezastavil. V **Hrnčiarskom bále** (opäť na libreto **P. Braxatorisa**) si postavil nové, podstatne vyššie esteticko-ideové úlohy. Príbeh zo štúrovských čias zhudobnil adekvátnym spevoherným spôsobom. Opúšťa šlágrové radenie jednotlivých čísel a volí scény prekomponované, rozvetvené, pričom zväčšuje i orchester, znáročňuje party sólistov, zapája vo väčšej miere umelecky náročnejšie zbory a nejednu zložitejšiu úlohu kladie i pred režiséra. Toto dielo sa neskôr presadilo i v zahraničí. Na okraji tejto cesty vznikali i menšie javiskové útvary, pričom zvlášť bohatú vokálnu invenciu uložil do komornej vokálnej feérie **Dvorná lóža** a hudobnej komédie **To by bola láska.** Ak si predstavíme, že v každej operete, či spevohre bolo minimálne 10—12 piesní, baletné uzavreté čísla, medzihry a predohry, tak si môžeme urobiť lepšiu predstavu o Dusíkovej melodickej invencii.

Jeho šlágrová produktivita akoby bola v niektorých etapách nevyčerpateľná, čo — pochopiteľne — posilňovalo jeho dominantné postavenie v tejto oblasti a logicky ho viedlo do úlohy **zakladateľa slovenskej zábavnej hudby.** Hoci si vytvoril vyhranený typ populárnej piesne, ktorý pracuje s osvedčenými parametrami a predovšetkým vyzdvihuje melodickú jednoduchosť a zrozumiteľnosť, predsa v jeho vývoji nápadne cítiť, ako si svoje umelecké východiská postupne obohacoval. To nachádzame najlepšie v niektorých albumoch slovenskej zábavnej hudby z posledných 10—15 rokov. Súčasne dobre vedel, že k jeho naturelu, vyhranenému zástoju v našej kultúre neprislúcha, aby rýchlo podliehal šlágrovým módam. **Zostal tým, akým bol, umelcom, ktorý v zložitej konkurencii vyhranil a umocnil východiskový typ slovenskej zábavnej piesne.** Svoje názory mal podložené i estetikou, podľa ktorej **každá dobrá populárna pieseň musí mať jasné melodické kontúry, symetrické členenie, pohybovať sa v strednej polohe ľudského hlasu, rešpektovať zákonitosti jazyka a pod.**

O Dusíkovi plne platí, že melodická zaujímavosť a príťažlivosť nezostarla. Ak si k tomu pripočítame jeho organizačno-ideové zásluhy, predovšetkým jeho závažný príspevok k vzniku Zväzu slovenských skladateľov, jeho prínos v oblasti edičnej politiky a ozajstnú odbornosť v záležitostiach autorského práva, ucelí sa nám osobnosť, ktorá patrí k popredným v našej hudobnej kultúre.

ZDENKO NOVÁČEK

Šíriteľ krásy

PhDr. ONDREJ DEMO narodil sa v Branove 14. I. 1927, v obci, v ktorej počas vojny — vplyvom okupácie — spoznal, čo znamená zákaz hovoriť materinským jazykom. Takéto obdobie zastihlo ho práve v čase, keď myslenie dorastajúceho chlapca bolo vnímavé, zvedavé i pozorujúce. Možno práve vtedy začala sa formovať aj trvalá láska k domovine, k materinskej reči, k piesňam. Tento vzťah, nech ho nazveme láskou, poznaním, či múdrosťou, obdivom, či úctou, je najvýraznejším znakom celej jeho doterajšej cieľavedomej práce.

***

KLENOTNICA — prvý pevný pilier, ktorý by už stačil podoprieť celoživotné dielo. Bolo to v októbri roku 1966, keď redaktor dr. Ondrej Demo odovzdal plán na novú cyklickú reláciu Klenotnica ľudovej hudby. Vydrží s ním na celý rok? Bude mať dosť vhodného materiálu pre rozhlasové vysielanie? Zvládne sám to množstvo práce: cestovať do terénu, vybrať speváckov, inštrumentalistov, sólistov, folklórne skupiny, vytriediť a zostaviť program, potom ho nahrať v rozhlase, zostrihnúť, pripraviť hodinovú hudobnoslovnú reláciu a potom hudobný materiál spracovať na DK fond, ktorý zostáva v rozhlase natrvalo?

Práca sa rozbehla. Hneď v začiatku našiel si okruh dobrých spolupracovníkov, predovšetkým z Umenovedného i národopisného ústavu SAV, ale aj z radov folklórnych súborov, skupín, aj z radov poslucháčov rôznych regiónov i lokalít Slovenska. Po niekoľkých reláciách prihlásil sa celý rad poslucháčov, ktorí začali cyklus pravidelne sledovať a dožadovali sa ďalších relácií, ktoré takým nebývalým spôsobom spestrovali a obohacovali ich nedeľný podvečer. Prichádzali prvé ponuky z obcí, ktorých ľudové umenie nám bolo viac, či menej známe, vždy však prekvapujúco krásne a hodnotné. Len ho bolo treba podchytiť. Dr. Ondrej Demo získaval priamo bádateľským spôsobom — v rôznych lokalitách Slovenska — tento cenný materiál.

Neustálym stykom s ľudovými umelcami dr. Ondrej Demo prehlboval svoje vlastné poznatky a skúsenosti.

Je predsedom poradného zboru pre ľudovú hudbu pri Osvetovom ústave v Bratislave, členom programovej rady folklórnych festivalov vo Východnej, Detve, či na Myjave, na ktorých každoročne pripravuje náročné programy. Svoje návrhy a názory kontroluje s erudovanými odborníkmi — na poradách i seminároch doma, aj v zahraničí. Pod vedením prof. J. Kresánka (ako ašpirant etnomuzikológie) mohol svoje hudobno-folklórne poznatky naozaj dôkladne prehĺbiť. Skúsenosti z početných a dlhoročných výskumov podnietili a správne orientovali aj jeho publikačnú činnosť. O. Demo považuje za nevyhnutné publikovať spracované výsledky svojich terénnych výskumov. S naozajstným záujmom listujeme v ŽATEVNÝCH A DOŽINKOVÝCH PIESŇACH. Kniha vyšla už v dvoch vydaniach vo vydavateľstve SAV. Zaujímavé a pozoruhodné sú jeho zborníky o hudobno-folklórnych prejavoch Púchovskej doliny, o variačnej technike predníkov ľudových hudieb z východného Slovenska, o piesňovej a hudobnej tradícii v Liptove. V súčasnosti je vo vydavateľstve Osveta pripravená na vydanie monografia prímestskej obce Vajnory s osobitnou štúdiou o hudobno-folklórnych tradíciách jej obyvateľov. Do vydavateľstva Opus prednedávnom odovzdal zbierku Z KLENOTNICE ĽUDOVÝCH PIESNÍ, výber najpozoruhodnejších a esteticky hodnotných piesní, ktoré odzneli za 10 rokov v rozhlasovej Klenotnici. Určite bude o túto zbierku veľký záujem. Ondrej Demo je aj autorom viacerých edícií autentického folklóru, vydávaného na gramoplatniach OPUSu.

Ale ťažisko jeho práce spočíva predsa len v Československom rozhlase — v redakcii ľudovej hudby. Je iniciátorom skoro všetkých hlavných podujatí, dôležitých a rozhodujúcich krokov, ktoré sú neodmysliteľné v každej, a teda aj v našej rozhlasovej práci. Je nepriateľom povrchnej, neplánovitej práce a stojatých vôd. Dopredu premysleným a energickým návrhom vie prekvapiť svojich spolupracovníkov — a my — s dobrým pocitom pridáme ruku k dielu, lebo vieme, že pri stavaní smelého plánu počítal s pomocou celého kolektívu. Vieme aj to, že nepoľaví zo svojho rozhodnutia, že menšie, či väčšie prekážky a hrádze predvídavo „zaradil do plánu". Niekoľkoročné podujatia redakcie ľudovej hudby rozrástli sa do širokého priestoru. Medzinárodná rozhlasová súťaž magnetofónových nahrávok folklórnej hudby, známa pod skráteným názvom PRIX BRATISLAVA, nadobudla už európskych rozmerov. Možno málokto vie, že základom tohoto skvelého nápadu bol pred ôsmimi rokmi Demov projekt konfrontačnej prehliadky výsledkov práce československých rozhlasových staníc, ktorý sa potom rozrástol na zatiaľ jediný, i keď špecifický medzinárodný festival folklóru.

Jeho ďalším smelým krokom bolo založenie profesionálneho umeleckého telesa pre nahrávky folklórnej hudby. Už roky sa hovorilo o jeho naliehavej existencii. Sen o naozajstnom orchestri ľudových nástrojov stal sa pred niekoľkými mesiacmi skutočnosťou. Vznikol nový OĽUN (ORCHESTER ĽUDOVÝCH NÁSTROJOV) pri Československom rozhlase v Bratislave, ktorého členovia sú absolventi konzervatória, kvalifikovaní mladí ľudia, ktorí sú schopní interpretovať a reprezentovať slovenskú ľudovú hudobnú tvorbu na úrovni, akú si právom zaslúži. Na čelo tohto orchestra získal vnuka známeho myjavského hudca — Samka Dudíka. O. Demo je zatiaľ aj umeleckým vedúcim orchestra. Už prvé nahrávky a vystúpenia tohto telesa nás presvedčili, že základný krok sa vydaril a nás všetkých čaká nie ľahká, ale radostná práca, vyhľadávať a získavať nové piesne, nové skladby a skladateľov, ktorí budú tvoriť pre konkrétnu potrebu, zostavu a schopnosti nového orchestra.

Za všestrannú a záslužnú prácu dr. Ondreja Demu v oblasti ľudovej hudobnej tvorby na Slovensku, udelil mu minister kultúry SSR Miroslav Válek titul: ZASLÚŽILÝ PRACOVNÍK KULTÚRY. Myslím, že niet človeka, ktorý by mu toto vyznamenanie nedoprial.

Presvedčili sme sa, že heslo „nemôžem driemať, keď treba pracovať", si Ondrej Demo plní do bodky. Zachraňuje a uchováva vzácne klenoty pre ďalšie generácie, klenoty, ktoré tvoria základ našej národnej hudobnej kultúry.

DARINA LAŠČIAKOVÁ

OTO KAUSITZ

Štyri desaťročia s Gejzom Dusíkom

Dlhé roky úspešnej spolupráce s jubilujúcim Gejzom Dusíkom, zakladateľom modernej slovenskej tanečnej hudby a klasikom slovenskej operety, zanechali aj vo mne rad nezabudnuteľných spomienok. Boli to krásne hodiny a dni, ktoré sme za tie roky spolu strávili. Boli to vzácne okamihy vzájomnej dôvery, úprimného priateľstva a radosti zo spoločných tvorivých úspechov. A vždy v dobrej nálade! Mali sme mnohé spoločné záujmy i problémy. Nikdy sme si nerobili ťažkú hlavu z „bezvýhľadnosti" našich plánov a zo sklamaní, ktoré sa niekedy aj nás dotkli.

Búdková cesta v Bratislave, kde mladý Gejza Dusík — v prvých rokoch umeleckej kariéry — u svojich rodičov býval, tešila sa rozkvetu jari. Prechádzali sme sa po úzkej strmej ceste, ktorá viedla do Horského parku. Debatovali sme o všetkom, čo mladých ľudí zaujíma. O divadle, filmoch, o študentkách, ktoré ho už začali objavovať a šepkať si: to je on!... S najväčším záujmom a tvorivým zápalom sme si vymieňali názory na práve rozvíjajúcu sa slovenskú tanečnú hudbu. Ani na um nám neprišlo, že za verejne reprodukované pesničky čosi aj „chodí", tobôž sme sa nestarali o akési „autorské právo". Boli sme šťastní, keď sme naše piesne počuli v bratislavských kaviarňach, alebo vinárňach hrať a spievať. Naša túžba bola vrcholne splnená, keď podnikavý vydavateľ J. Stožický naše piesne vydal a nechal nahrať na gramoplatne. Zásluhou Gejzu Dusíka dostala sa slovenská tanečná pieseň čoskoro aj do rozhlasu, do jeho veľmi populárnej relácie „Jedným prúdom", ktorá sa vysielala pravidelne. Ako vynikajúci klavirista sám doprevádzal prvú generáciu interpretov slovenských tanečných piesní, ktorí sa regrutovali z radov sólistov opery a operety Slovenského národného divadla. Boli to dr. Janko Blaho, Štefan Hoza, Mária Kišoňová-Hubová, Margita Česányiová a ďalší, predovšetkým však nezabudnuteľný František Krištof Veselý, ktorý po štyri desaťročia s neprekonaným úspechom spieval naše tanečné a operetné melódie.

Okolo Gejzu Dusíka grupovali sa v tom čase ďalší autori, speváci, herci, kapelníci i jeho ctitelia. Schádzali sa v Redute, Muzejke, Astorke, Grandke i vo vinárni u Krásnej Lotty. Bolo to obdobie v dejinách slovenskej hudobnej tvorby, ktoré nechalo vyniknúť slovenskej tanečnej tvorbe, ktorá nadväzovala na slovenskú ľudovú pieseň a razom našla najkratšiu cestu k poslucháčovi.

Neobyčajne bohatá invencia Gejzu Dusíka ovládla čoskoro aj slovenskú operetnú tvorbu. Prvá polovica jeho operiet mala premiéru na javisku Slovenského národného divadla, ďalšie na Novej scéne, potom prešli všetky väčšie javiská našej vlasti, niektoré sa uviedli aj v cudzine.

Nevynechal ani jednu generálku svojej operety. Pozorne sledoval každý pokyn režiséra a dirigenta, ktorí sa vždy snažili o to, aby čaro operety na javisku perfektne dotvorili. Sólisti, zbor a balet operety SND prispeli k tomu v maximálnej miere. Prišla očakávaná premiéra. Plné hľadisko. Potlesk po každom hudobnom čísle, po každej piesni, opakovanie, znova potlesk a na konci búrácanie obecenstva, kvety, vence, vyvolávanie autora — a Gejza Dusík, dojatý v kruhu účinkujúcich na javisku, ďakoval svojmu obecenstvu.

Nespočetná je armáda jeho ctiteľov, ktorá mu vďačí za tie mnohé večne krásne melódie z jeho operiet, ktoré sa rozleteli hneď z javiska a dodnes žijú v mnohých kútoch našej vlasti a nie v jednej „dedinke v údolí".

Okolie Gejzu Dusíka dýchalo vždy pokojnou a radostnou atmosférou. Bol veľkým priateľom humoru, vedel sa srdečne zasmiať a rád sa pohyboval v kruhu veselých partnerov. Pred rokmi sme často chodievali ako funkcionári Zväzu skladateľov spolu do Prahy. Často bol s nami aj Mikuláš Schneider-Trnavský, ktorý si nás dvoch veľmi obľúbil, lebo sme sa vo vtipkovaní vedeli pohotovo doplňovať aj baviť na jeho extempore.

Niekoľko rokov sme spolu trávili aj naše rodinné dovolenky na Balatone, v Tatrách a i. Boli to roky krásne a nezabudnuteľné. Spolu sme boli aj v Sovietskom zväze, kde sme navštívili operné, operetné a baletné predstavenia, galérie a múzeá, kochali sa v kráse miest tejto veľkej krajiny a videli to, čo sme dosiaľ zo žiadnej knihy tak verne vyčítať nemohli. Gejza Dusík je prvým slovenským skladateľom, ktorého operetu „Hrnčiarsky bál" s veľkým úspechom uvádzajú v Sovietskom zväze.

V deň svojej sedemdesiatky môže sa zaslúžilý umelec Gejza Dusík s uspokojením a hrdosťou obzrieť na svoju viac ako štyridsaťročnú tvorivú prácu, ktorá bola korunovaná samými úspechmi.